

ZÁVĚREČNÁ ZPRÁVA

2019/2020

**Pokusné ověřování „Vzdělávací programy paměťových institucí do škol“
výsledky mapování zájmu základních škol o edukační programy
paměťových institucí**

Běh třetí

(realizace šetření ve školním roce 2019/ 2020)

Obsah

Úvodem.....	2
Cíle pokusného ověřování a metody získávání dat	4
Výsledky třetího běhu pokusného ověřování.....	6
Čerpání prostředků v jednotlivých krajích	6
Porovnání výše vratek během jednotlivých let PO.....	10
Zdůvodnění vratek.....	11
Počet navštívených paměťových institucí a absolvovaných vzdělávacích programů	11
Porovnání počtu navštívených paměťových institucí během jednotlivých let PO	15
Realizace jednodenních a vícedenních výjezdů	16
Porovnání počtu jednodenních a vícedenních výjezdů během jednotlivých let PO	17
Počet žáků, kteří navštívili paměťové instituce	18
Průměrná suma na žáka	20
Porovnání počtu žáků, kteří navštívili PI během jednotlivých let PO	21
Doprava do paměťových institucí.....	21
Vliv slev na cenu jízdného.....	23
Příčiny pro volbu způsobu dopravy	23
Hodnocení edukačních programů ze strany učitelů.....	26
Rozhodující faktory pro výběr konkrétního vzdělávacího programu.....	27
Příprava na návštěvu paměťové instituce	27
Hodnocení výuky v paměťových institucích z didaktického hlediska	31
Názory vyučujících na pokusné ověřování.....	39
Reflexe pokusného ověřování ze strany edukátorů paměťových institucí	41
Zajištěnost edukace v paměťových institucích.....	41
Realizace edukačních programů v PI	42
Problémy vzniklé při zajišťování edukačních programů.....	43
Závěrem.....	44

Úvodem

Projekt Vzdělávací programy paměťových institucí do škol (dále PO) probíhal od školního roku 2017/2018. Vznikl ve spolupráci dvou ministerstev, a to Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a Ministerstva kultury. Na základě rozhodnutí ministryně školství, mládeže a tělovýchovy Kateřiny Valachové v roce 2017 se NPMK stalo koordinátorem tří kol pokusné ověřování (PO). Cílem PO bylo ověřit zájem základních škol o edukační programy paměťových institucí a zjistit vliv muzejní pedagogiky na kvalitu vzdělávání a rozšíření kompetencí žáků. Dne 12. dubna 2019 bylo rozhodnuto o pokračování PO a byl vyhlášen třetí běh pokusného ověřování Vzdělávací programy paměťových institucí do škol (dále PO3) na 1. pololetí školního roku 2019/2020 (č. j. MSMT-7763/2019-1). Vyhlášení pro druhé pololetí (č. j. MSMT-7763/2019-18) bylo zveřejněno dne 12. listopadu 2019. Poslední běh PO byl vnímán jako důležité překlenovací období pro možný vznik systémových změn. Nově byli do PO zařazeni zástupci nižších stupňů víceletých gymnázií napříč ČR. Celkem se projektu zúčastnilo 84 škol – 68 ZŠ a 16 víceletých gymnázií. Zároveň došlo k rozšíření počtu paměťových institucí (dále PI). V prvním roce projektu 2017/2018 bylo zapojeno 10 paměťových institucí se 40 objekty, ve druhém běhu se projekt uskutečnil ve 20 paměťových institucích s 55 objekty a v roce 2019/2020 se zapojilo 22 paměťových institucí se 65 objekty.

V průběhu PO3 došlo ve druhém pololetí 2019/2020 ke změně počtu škol. Zatímco v prvním pololetí školního roku 2019/2020 se PO3 účastnilo 85 škol. Ve druhém pololetí 2019/2020 došlo ke snížení počtu škol na 84. Z pokusného ověřování byla MŠMT vyjmuta ZŠ Hučák z Královéhradeckého kraje. Stalo se tak na základě žádosti ředitele školy, který nejprve souhlasil se zařazením školy do PO3, posléze svůj souhlas odvolal. Odvolání učinil pozdě, proto škola figurovala v prvním pololetí roku 2019/2020. Dotace ZŠ Hučák nečerpala a celou částku vrátila MŠMT.¹ Tato skutečnost ovlivnila i výši vratek v prvním pololetí školního roku 2019/2020.

Druhé pololetí 2019/2020 bylo negativně ovlivněno celosvětovou epidemií nového koronaviru SARS CoV-2 způsobujícího onemocnění Covid-19. V souvislosti s epidemiologickou situací došlo dne 11. března 2020 k uzavření škol a školských zařízení. Usnesením vlády č. 194 ze dne 12. března 2020 vláda v souladu s č. I. 5 a 6 ústavního zákona č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, vyhlásila pro území České republiky z důvodu ohrožení zdraví v souvislosti s prokázáním výskytu koronaviru na území České republiky nouzový stav a ve smyslu § 5 písm. a) až e) a § 6 zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon). Z rozhodnutí vlády byl omezen volný pohyb osob v celé České republice. Činnost škol a školských zařízení musela

¹ Korespondence se školou je uložena v archivu NPMK.

respektovat zákaz volného pohybu, příkaz pobytu v místě bydliště, omezení kontaktů s jinými osobami na nezbytně nutnou míru. Spolu s tímto omezením vláda vyzvala zaměstnavatele, aby v maximální možné míře u svých zaměstnanců využili práci z domova, aby maximálně vyhověli případným žádostem o dovolenou či placené volno a aby omezili výkon prací, které nejsou významné pro zachování činnosti zaměstnavatele.

S účinností od 20. dubna 2020 bylo předchozí usnesení vlády zrušeno a nahrazeno mimořádným opatřením Ministerstva zdravotnictví (č. j. MZDR 16184/2020-1/MIN/KAN) ze dne 15. dubna 2020. V reakci na rozsudek Městského soudu v Praze bylo mimořádné opatření zrušeno a nahrazeno usnesením vlády č. 198/2020 Sb. s účinností od 24. dubna 2020 do 27. dubna 2020 a usnesením vlády č. 197/2020 Sb. s účinností od 27. dubna 2020.

Kvůli opatření nenavštěvovalo školy přibližně 1,7 milionu žáků a studentů, z toho bylo nejvíce žáků základních škol, kterých je přibližně 953 tisíc.² Školy mohly zadávat úkoly elektronicky a výuka v omezeném režimu pokračovala distanční formou, přičemž žáci a studenti měli povinnost zadané úkoly plnit a vyučující je klasifikovali.

Od poloviny dubna docházelo k postupnému rozvolňování opatření. V květnu byl stanoven harmonogram uvolnění škol a školských zařízení. K 11. květnu se do škol vrátili žáci 9. tříd, a to výhradně pro účely přípravy na přijímací zkoušky na SŠ. Docházka u výše uvedených nebyla povinná, musela probíhat ve skupinách v maximálním počtu 15 osob. Od 25. května byla možná osobní přítomnost žáků prvních stupňů základních škol na vzdělávacích aktivitách formou školních skupin. Účast žáků nebyla povinná. V rámci ochrany rizikových skupin pedagogických i nepedagogických pracovníků, a stejně tak žáků a jejich rodinných příslušníků nadále pokračovala distanční výuka. Od 8. do 30. června 2020 byla umožněna realizace občasných vzdělávacích a socializačních aktivit pro žáky druhých stupňů základních škol a pro žáky středních a studentů vyšších odborných škol mimo závěrečné ročníky. Jednalo se o možnost pro školy, přičemž záleželo na konkrétních personálních, materiálních a prostorových podmínkách každé školy, zda této možnosti využije, v jakém rozsahu a jakým způsobem. Nešlo tedy o fungování v obdobném režimu, jako tomu bylo u prvních stupňů základních škol, ale spíše o eventualitu konání konzultací či třídnických hodin. Účast žáků byla dobrovolná.

V souvislosti s nouzovým stavem byly uzavřeny všechny paměťové instituce. K otevření muzeí a galerií došlo dne 11. května 2020, hrady a zámky ve správě Národního památkového ústavu byly otevřeny pro veřejnost od 25. května. Školská zařízení a paměťové instituce

² Statistické údaje převzaty z URL:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Uzav%C5%99en%C3%AD_%C4%8Desk%C3%BDch_%C5%A1kol_2020

musely dodržovat hygienická nařízení zabráňující šíření koronaviru. Ve vnitřních prostorech museli návštěvníci nosit roušky. Nesmělo docházet k shlukování velkého počtu osob. Bylo nařízeno dodržování rozestupů 2 metry s výjimkou blízkých osob a musela být zajištěna možnost dezinfekce rukou. Zároveň v objektech probíhala zvýšená dezinfekce ploch a povrchů. Z uvedených důvodů nebyl možný pobyt větší skupiny žáků v paměťových institucích. Od poloviny května až do konce školního roku došlo pouze k několika výjezdům. Z uvedených důvodů není průběh druhého pololetí školního roku 2019/2020 srovnatelný s předchozími běhy PO. Školy v období březen až květen 2020 nemohly vyjíždět do paměťových institucí a paměťové instituce nemohly školní skupiny přijímat, po rozvolnění řada škol se snažila sanovat výuku a ověřit znalosti žáků získané prostřednictvím distanční výuky, proto 64 škol ve druhém pololetí roku 2019/2020 neuskutečnilo žádný výjezd, alespoň jeden výjezd uskutečnilo 20 škol.

Cíle pokusného ověřování a metody získávání dat

Účelem pokusného ověřování bylo ověřit vliv muzejní pedagogiky na zvýšení kvality výuky společenskovedních a přírodovědných předmětů ve vzdělávacích oblastech Člověk a jeho svět, Člověk a společnost, Člověk a příroda a Umění a kultura v 84 (v prvním pololetí 85) vybraných školách, které potvrdily účast na pokusném ověřování ve školním roce 2019/2020, a to prostřednictvím finanční podpory z prostředků státního rozpočtu. Ta byla určena na pokrytí nákladů přímo souvisejících s návštěvou paměťových institucí v České republice, tj. cestovné, vstupné, stravné, a to včetně nákladů souvisejících s dopravou. V případě dvou a vícedenních zájezdů byly hrazeny náklady spojené s ubytováním a další služby související s realizací pokusného ověřování. Část dotace byla využita na administrativní vyhodnocení pokusného ověřování.

Důvodem pro vyhlášení pokusného ověřování byla snaha MŠMT zjistit možnost začlenění zážitkové pedagogiky v paměťových institucích jako součást vzdělávání do Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání. Pro pokusné ověřování byly stanoveny tři cíle, a to:

- ověřit zájem základních škol a nižších ročníků víceletých gymnázií (dále jen „školy“) opakovaně využívat didakticky kvalitní výuku, kterou nabízejí vybraná muzea, památníky a další typy paměťových institucí;
- ověřit, zda se využíváním muzejně-edukačních programů rozšíří poznatková báze žáků škol z oblasti společenskovední a přírodovědní;

- zjistit, zda bude reálně posílena výuka průřezových témat díky nové vzdělávací nabídce rozšířené o další typy kulturních institucí a v rámci šetření vyzkoušet nové evaluační nástroje.

Pro účely pokusného ověřování byly vytvořeny dotazníky a formulář průběžné zprávy. Byl vypracován dotazník určený pro vyučující a dotazník pro edukátory paměťových institucí. Dotazníky se staly cenným zdrojem informací. S jejich pomocí byla nasbívána data, která umožnila zodpovědět řadu otázek týkajících se edukace v paměťových institucích a uplatňovaných metod. Učitelé měli možnost vyslovit názor na kvalitu edukačních programů a ohodnotit práci edukátora. Pro lepší objektivitu mohli i edukátoři sdělit své zkušenosti s vyučujícími.

Pro sestavení závěrečné zprávy byly použity formuláře průběžných zpráv, které byly součástí vyhlášení PO3 a hodnotící dotazníky, které jsou uloženy v archivu v NPMK. V prvním pololetí vyplnily dotazníky všechny školy až na jednu výjimku (ZŠ Hučák). Ve druhém pololetí v případě nerealizace výjezdů nebyl od škol dotazník požadován, jednalo se o 64 škol. Devatenáct škol dotazník odevzdalo, jedna škola ZŠ Chanovice, odevzdala pouze formulář průběžné zprávy. Jako v uplynulých letech obdržel na všech školách pracovník, který měl PO na starosti, za vyplnění formuláře odměnu 2500 Kč.

Pro porovnání průběhu celého pokusného ověřování byly využity závěrečné zprávy z PO1 (2017/2018) a PO2 (2018/2019), které jsou zveřejněny na webových stránkách NPMK a uloženy v archivu muzea.

Výsledky třetího běhu pokusného ověřování

Data získaná od škol byla vyexportována do databáze v programu Excel a převedena do grafů a tabulek, které jsou uloženy a zálohovány v NPMK.

Čerpání prostředků v jednotlivých krajích

Školy, které se účastnily PO, byly vybrány Českou školní inspekcí (dále ČSI). Jednotlivé kraje dostaly finanční prostředky podle počtu vybraných škol (viz Tab. 1.)

Kraj	PO1	PO2	PO3
Praha	7	7	7
Středočeský	8	8	8
Jihočeský	3	3	4
Plzeňský	5	5	6
Karlovarský	1	1	1
Ústecký	6	6	7
Liberecký	2	2	3
Pardubický	4	4	5
Královéhradecký	5	5	7/6
Vysočina	5	5	7
Jihomoravský	9	9	12
Zlínský	4	4	3
Olomoucký	6	6	6
Moravskoslezský	7	7	9
Celkem	72	72	85/84

Tab. 1.: Počet vybraných škol v rámci PO3

Množství vybraných škol se v jednotlivých krajích během PO lišilo. Nejvíce škol bylo zapojeno v Jihomoravském kraji, nejméně v kraji Karlovarském. K největší změně počtu podpořených škol došlo v rámci PO3, kdy byla do projektu zapojena osmiletá gymnázia, přičemž dotaci mohly čerpat jen ročníky odpovídající druhému stupni základních škol.

Název školy	Kraj
Mensa gymnázium, o.p.s.	Praha
Gymnázium, České Budějovice, Česká 64	Jihočeský
Gymnázium Lud'ka Pika, Plzeň, Opavská 21	Plzeňský
Gymnázium, Rumburk, Komenského 10, příspěvková organizace	Ústecký
Gymnázium a Střední odborná škola, Jilemnice, Tkalcovská 460, příspěvková organizace	Liberecký
Gymnázium, obchodní akademie, vyšší odborná škola a jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky Svitavy	Pardubický
Krkonošské gymnázium a Střední odborná škola	Královéhradecký
Jiráskovo gymnázium, Náchod, Řezníčkova 451	Královéhradecký
Gymnázium Chotěboř	Vysočina
Gymnázium, Střední odborná škola a Vyšší odborná škola Ledec nad Sázavou	Vysočina
Gymnázium Rájec-Jestřebí, obecně prospěšná společnost	Jihomoravský
Gymnázium, Obchodní akademie a Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky Hodonín, příspěvková organizace	Jihomoravský
Gymnázium Moravský Krumlov, příspěvková organizace	Jihomoravský
Gymnázium a střední odborná škola Mikulov, příspěvková organizace	Jihomoravský
Masarykovo gymnázium, Příbor, příspěvková organizace	Moravskoslezský
Gymnázium, Karviná, příspěvková organizace	Moravskoslezský
Celkem 16 škol	

Tab. 2.: Zapojená gymnázia dle krajů

Jak už bylo v úvodu zmíněno do PO3 přibyla víceletá gymnázia. Jednalo se celkem o 16 víceletých gymnázií. Jejich zastoupení v rámci krajů nebylo rovnoměrné. Nejvíce víceletých gymnázií pocházelo z Jihomoravského kraje.

Zúčastněné školy vybírala ČŠI, přičemž jednotliví ředitelé museli s účastí své školy souhlasit. Snahou ČŠI bylo vybrat odlišné typy škol od malotřídek po velkokapacitní školy, a to bez ohledu na dopravní dostupnost. Cílem bylo mít odpovídající vzorek, na kterém by bylo možné ověřit, zda školy s finanční podporou vyjíždějí s žáky a dále bylo důležité zjistit, jaké potíže při výjezdech musí řešit. Pro zjištění těchto skutečností posloužily dotazníky, ve kterých se vyučující otevřeně vyjadřovali k problémům spojenými s realizací výjezdů do paměťových institucí.

Kraj	Celkem za kraj	Celkem za kraj
	První pololetí 2019/2020	Druhé pololetí 2019/2020
Praha	857 500,00 Kč	857 500,00 Kč
Středočeský	980 000,00 Kč	980 000,00 Kč
Jihočeský	490 000,00 Kč	490 000,00 Kč
Plzeňský	735 000,00 Kč	735 000,00 Kč
Karlovarský	122 500,00 Kč	122 500,00 Kč
Ústecký	857 500,00 Kč	857 500,00 Kč
Liberecký	367 500,00 Kč	367 500,00 Kč
Pardubický	612 500,00 Kč	612 500,00 Kč
Královéhradecký	857 500,00 Kč	735 000,00 Kč
Vysočina	857 500,00 Kč	857 500,00 Kč
Jihomoravský	1 470 000,00 Kč	1 470 000,00 Kč
Zlínský	367 500,00 Kč	367 500,00 Kč
Olomoucký	735 000,00 Kč	735 000,00 Kč
Moravskoslezský	1 102 500,00 Kč	1 102 500,00 Kč
Celkem	10 412 500,00 Kč	10 290 000,00 Kč

Tab. 3.: Objem dotace dle jednotlivých krajů

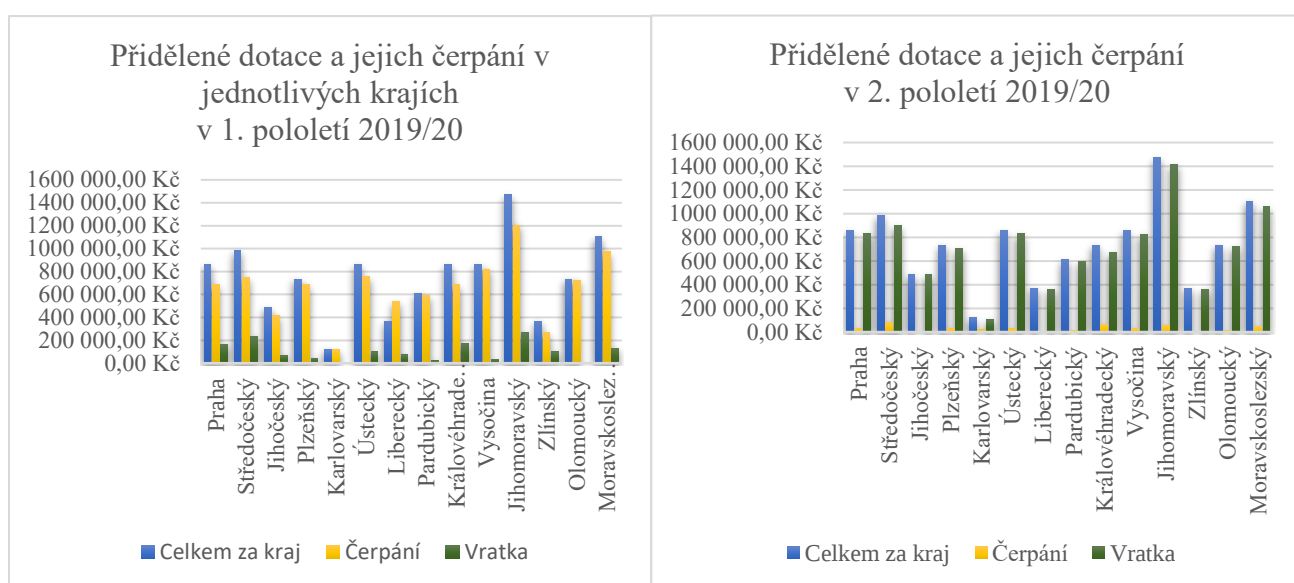
Celkový objem prostředků přidělených pro realizaci návštěv paměťových institucí žáky základních škol a víceletých gymnázií škol činil **v prvním pololetí** roku 2019/2020 **10 412 500 Kč**, přičemž každá škola obdržela shodnou dotaci **122 500 Kč**. **Ve druhém pololetí** činila částka **10 290 000 Kč**. Částka se snížila o 122 500 Kč z důvodu vyřazení ZŠ Hučák z PO3.

Kraj	Čerpání	Vratka	Čerpání	Vratka
	První pololetí 2019/2020		Druhé pololetí 2019/2020	
Praha	691 459,00	166 041,00	29 160,00	828 340,00
Středočeský	744 699,79	235 300,21	82 039,10	897 960,90
Jihočeský	419 926,48	70 073,52	7 500,00	482 500,00
Plzeňský	690 782,50	44 217,50	31 027,00	703 973,00
Karlovarský	119 644,00	2 856,00	18 070,00	104 430,00
Ústecký	755 772,71	101 727,29	27 400,00	830 100,00
Liberecký	539 513,50	72 986,50	7 500,00	360 000,00
Pardubický	589 411,00	23 089,00	12 500,00	600 000,00
Královéhradecký	684 327,80	173 172,20	63 639,00	671 361,00
Vysočina	821 279,32	36 220,68	30 387,00	827 113,00
Jihomoravský	1 203 944,37	266 055,63	54 535,00	1 415 465,00

Zlínský	267 112,00	100 388,00	7 500,00	360 000,00
Olomoucký	725 607,00	9 393,00	15 000,00	720 000,00
Moravskoslezský	970 989,46	131 510,54	45 743,16	1 056 756,84
Celkem	9 224 468,93	1 433 031,07	432 000,26	9 857 999,74

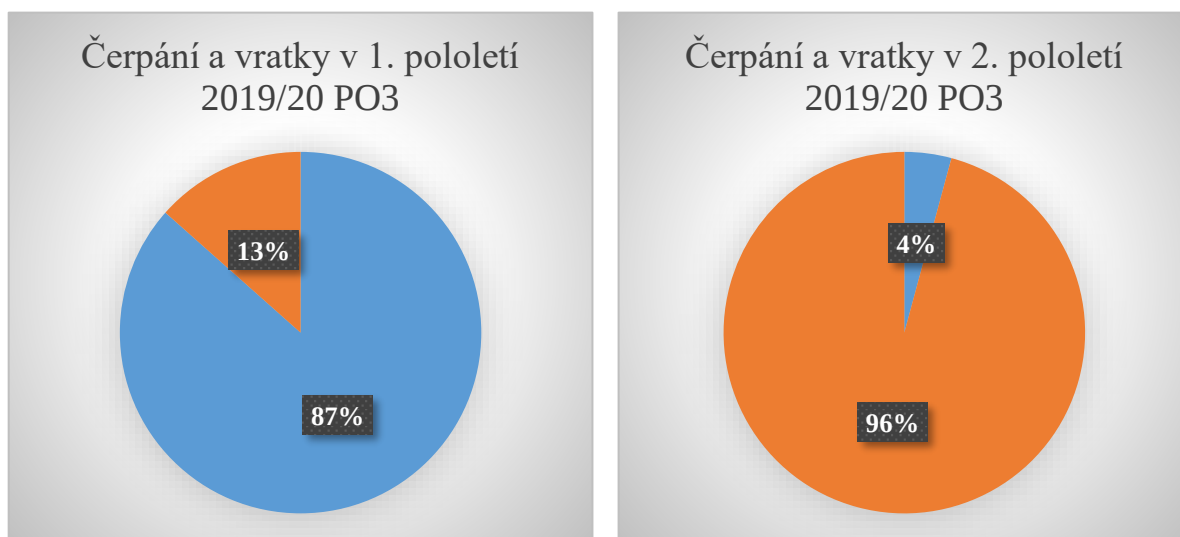
Tab. 4.: Výše dotací pro jednotlivé kraje a jejich čerpání

Celkový objem dotace pro školní rok 2019/2020 činil **20 702 500 Kč**, školy z této dotace vyčerpaly **9 656 469,19 Kč (46,64 %)**, celková vratka dosáhla **11 291 030,81 Kč (54,54 %)**.

Graf 1. a 2.: Přidělené dotace a jejich čerpání v jednotlivých krajích v 1. a 2. pololetí 2019/2020

Pokud přepočítáme objem dotací a jejich čerpání na procenta, zjistíme že, v prvním pololetí školního roku 2019/2020 nejlépe dotaci čerpala škola v Karlovarském kraji, za ní následují školy v Olomouckém a Pardubickém kraji. Ve druhém pololetí opět nejlépe peníze čerpal Karlovarský kraj, za ním následuje Královéhradecký a Středočeský kraj.

Graf 3. a 4: Podíl vratek (oranžová) v 1. a 2. pololetí 2019/2020

Porovnáme-li první a druhé pololetí školního roku 2019/2020 zjistíme, že zatímco v prvním pololetí činila celková vratka pouhých 13%, tak ve druhém pololetí vratka dosáhla 96%. Školy v některých krajích ve druhém pololetí nerealizovaly z důvodu epidemie žádný výjezd a čerpaly pouze částku určenou pro pověřenou osobu. Jednalo se o kraje: Jihočeský, Liberecký, Pardubický, Zlínský a Olomoucký. Naopak jiné školy zvládly vyjet ještě před vyhlášením nouzového stavu, jiné v době rozvolnění pravidel, tj. v červnu.

Nejlépe v obou pololetích čerpal Karlovarský kraj, zde dotaci získala pouze jedna škola (ZŠ Nová Role), tato škola ještě před vyhlášením nouzového stavu navštívila Národní muzeum v Praze. Nejlepší čerpání peněz souvisí se vzdáleností školy od většiny zapojených paměťových institucí.

Porovnání výše vratek během jednotlivých let PO

V rámci PO, které probíhalo od školního roku 2017/2018 do školního roku 2019/2020, zjistíme, že v průběhu **PO1** bylo průměrně vyčerpano **83,94%** dotace, vratka činila 16,06%, přičemž čerpání bylo nižší v 1. pololetí roku 2017/18, což souviselo s podzimními a zimními měsíci. Během **PO2** bylo vyčerpano **84%** přidělených prostředků. Vratka činila 16%. **V prvním pololetí PO3** školy vyčerpaly **87%**, vracely 13% dotace, z čehož vyplývá, že se naučily lépe čerpat přidělené finanční prostředky. Navíc procento vrátka je navýšené o vratku ZŠ Hučák, která v prvním pololetí dotaci nečerpala a z projektu odstoupila. Ve druhém pololetí bylo vráceno 96% dotace z důvodu protiepidemických opatření. **Za obě pololetí vratka dosahuje 54,54 %.**

Zdůvodnění vratek

Porovnáme-li závěrečné zprávy z jednotlivých běhů pokusného ověřování, zjistíme, že během třetího běhu docházelo ke vrácení dotací ze stejných důvodů jako v předchozích letech:

- Nemocnost žáků.
- Nemocnost učitelů.
- Některé pražské školy nečerpaly prostředky na dopravu a ubytování.
- Malá kapacita paměťových institucí, obsazené termíny, které školám vyhovují.
- Nedostatek kapacit dopravců.
- Velký počet jiných akcí, vytíženost školy dalšími projekty.
- Nižší náklady při využití veřejné dopravy, slevy pro žáky.
- U ZŠ s jedním stupněm byl problém sladit organizaci školy s větším počtem exkurzí.
- Nízký počet zapojených paměťových institucí.
- Relativně krátké období, během, kterého musí dotaci vyčerpat (3-3,5 měsíce).
- Ve druhém pololetí 2019/2020 většina škol nerealizovala z důvodu pandemie nemoci Covid-19.

Z uvedených problémů, nejčastěji ve vratkách figurovala **nemocnost žáků a naplněnost paměťových institucí**. Školy často zmiňovaly i **pozdní poslání dotace na účet**. Podle informací ze škol se finanční prostředky ve druhém pololetí roku 2019/2020 na účtech škol objevily nejčastěji koncem března, začátkem dubna. Řada škol nebyla schopna výjezd předfinancovat a uskutečnit návštěvu paměťové instituce v lednu nebo únoru.

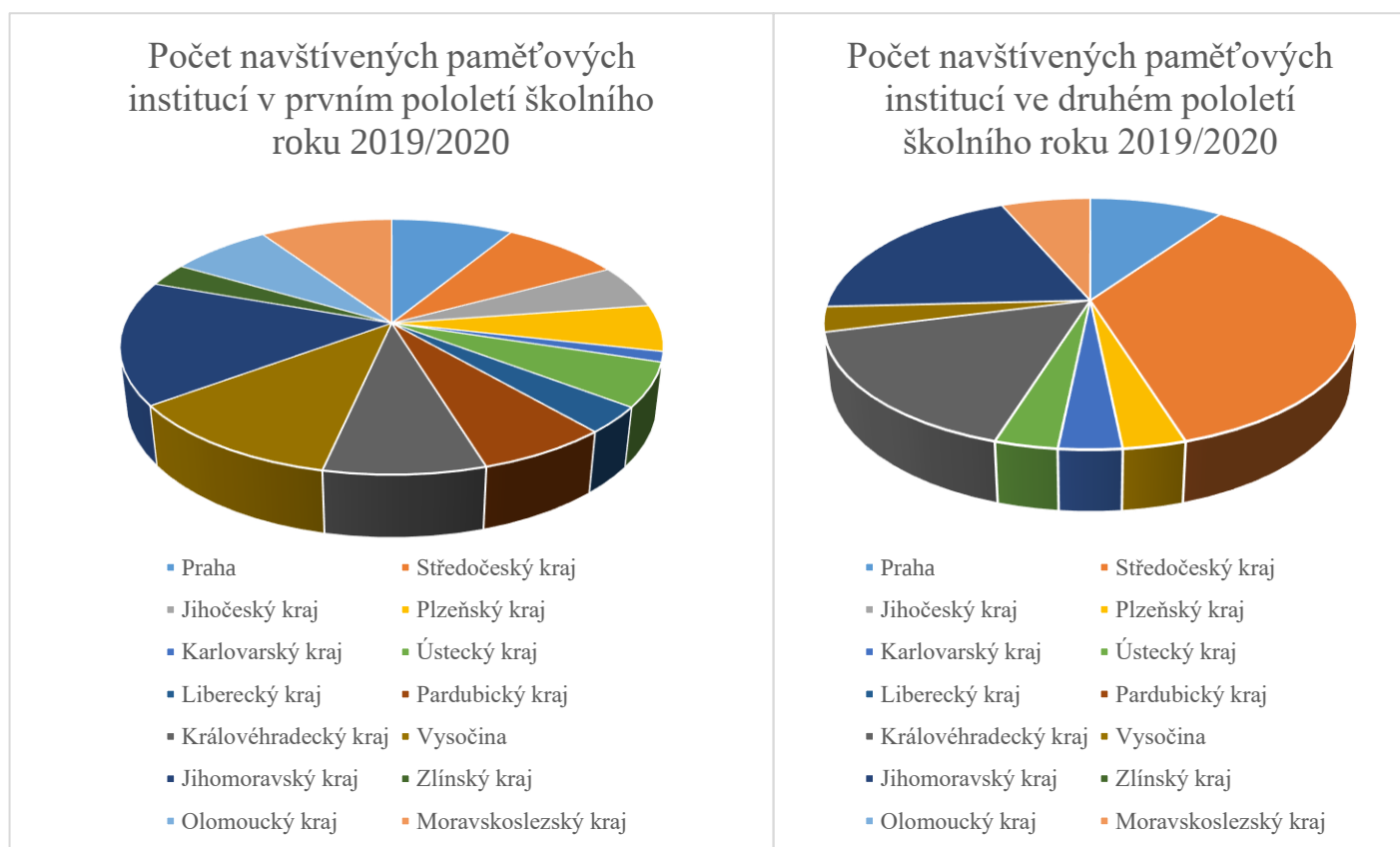
Počet navštívených paměťových institucí a absolvovaných vzdělávacích programů

Jednotlivé kraje obdržely dotace podle počtu zapojených škol. Školy v rámci školního roku navštěvovaly pouze paměťové instituce zapojené do projektu, přičemž byly schopny realizovat na jednom místě několik edukačních programů. Počet realizovaných edukačních programů závisel na nabídce vybrané paměťové instituce.

Kraj	Počet PI	1. stupeň	2. stupeň	Počet vzdělávacích programů	Počet PI	1. stupeň	2. stupeň	Počet vzdělávacích programů
	První pololetí 2019/2020				Druhé pololetí 2019/2020			
Praha	47	34	59	93	3	6	2	8
Středočeský kraj	46	42	30	72	11	8	3	11

Jihočeský kraj	30	14	17	31	0	0	0	0
Plzeňský kraj	32	25	28	53	1	0	1	1
Karlovarský kraj	7	3	4	7	1	1	0	1
Ústecký kraj	30	21	26	47	1	0	1	1
Liberecký kraj	18	2	21	23	0	0	0	0
Pardubický kraj	36	19	41	60	0	0	0	0
Královéhradecký kraj	44	13	43	56	5	7	1	8
Vysočina	62	27	38	65	1	0	1	1
Jihomoravský kraj	85	35	72	107	6	7	1	8
Zlínský kraj	16	16	6	22	0	0	0	0
Olomoucký kraj	39	29	47	76	0	0	0	0
Moravskoslezský kraj	51	41	39	80	2	4	3	7
Celkem	543	321	471	792	31	33	13	46

Tab. 5.: Počet navštívených paměťových institucí a počet absolvovaných vzdělávacích programů dle krajů v prvním a druhém pololetí 2019/2020.

Graf 5. a 6.: Počet navštívených paměťových institucí v prvním a druhém pololetí roku 2019/2020 dle jednotlivých krajů

V prvním pololetí školy navštívily celkem **543 pamět'ových institucí** a absolvovaly celkem **792 vzdělávacích programů**, z toho 321 programů pro první stupeň, 471 pro druhý stupeň. Ve druhém pololetí zvládly školy navštívit **31 pamět'ových institucí**. Zrealizovaly celkem **46 edukačních programů**, z toho 33 pro první stupeň a 13 pro druhý stupeň ZŠ. V Jihočeském, Libereckém, Pardubickém, Zlínském a Olomouckém kraji nedošlo k žádnému výjezdu. Nejvíce pamět'ových institucí navštívily školy ze Středočeského kraje.

Název školy	Kraj	Počet PI		Počet vzdělávacích programů	
		1. pololetí	2. pololetí	1. pololetí	2. pololetí
Mensa gymnázium, o.p.s.	Praha	11	0	11	0
Gymnázium, České Budějovice, Česká 64	Jihočeský	6	0	9	0
Gymnázium Lud'ka Pika, Plzeň, Opavská 21	Plzeňský	7	0	8	0
Gymnázium, Rumburk, Komenského 10, příspěvková organizace	Ústecký	3	0	5	0
Gymnázium a Střední odborná škola, Jilemnice, Tkalcovská 460, příspěvková organizace	Liberecký	6	0	11	0
Gymnázium, obchodní akademie, vyšší odborná škola a jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky Svitavy	Pardubický	14	0	14	0
Krkonošské gymnázium a Střední odborná škola	Královéhradecký	12	0	9	0
Jiráskovo gymnázium, Náchod, Řezníčkova 451	Královéhradecký	5	0	8	0
Gymnázium Chotěboř	Vysočina	13	0	7	0
Gymnázium, Střední odborná škola a Vyšší odborná škola Ledec nad Sázavou	Vysočina	6	0	8	0
Gymnázium Rájec-Jestřebí, obecně prospěšná společnost	Jihomoravský	7	0	7	0
Gymnázium, Obchodní akademie a Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky Hodonín, příspěvková organizace	Jihomoravský	4	0	12	0
Gymnázium Moravský Krumlov, příspěvková organizace	Jihomoravský	3	0	7	0
Gymnázium a střední odborná škola Mikulov, příspěvková organizace	Jihomoravský	5	0	10	0
Masarykovo gymnázium, Příbor, příspěvková organizace	Moravskoslezský	6	1	15	3
Gymnázium, Karviná, příspěvková organizace	Moravskoslezský	12	0	6	0
Celkem 16 škol		120	1	147	3

Tab. 6.: Počet navštívených PI ze strany víceletých gymnázií

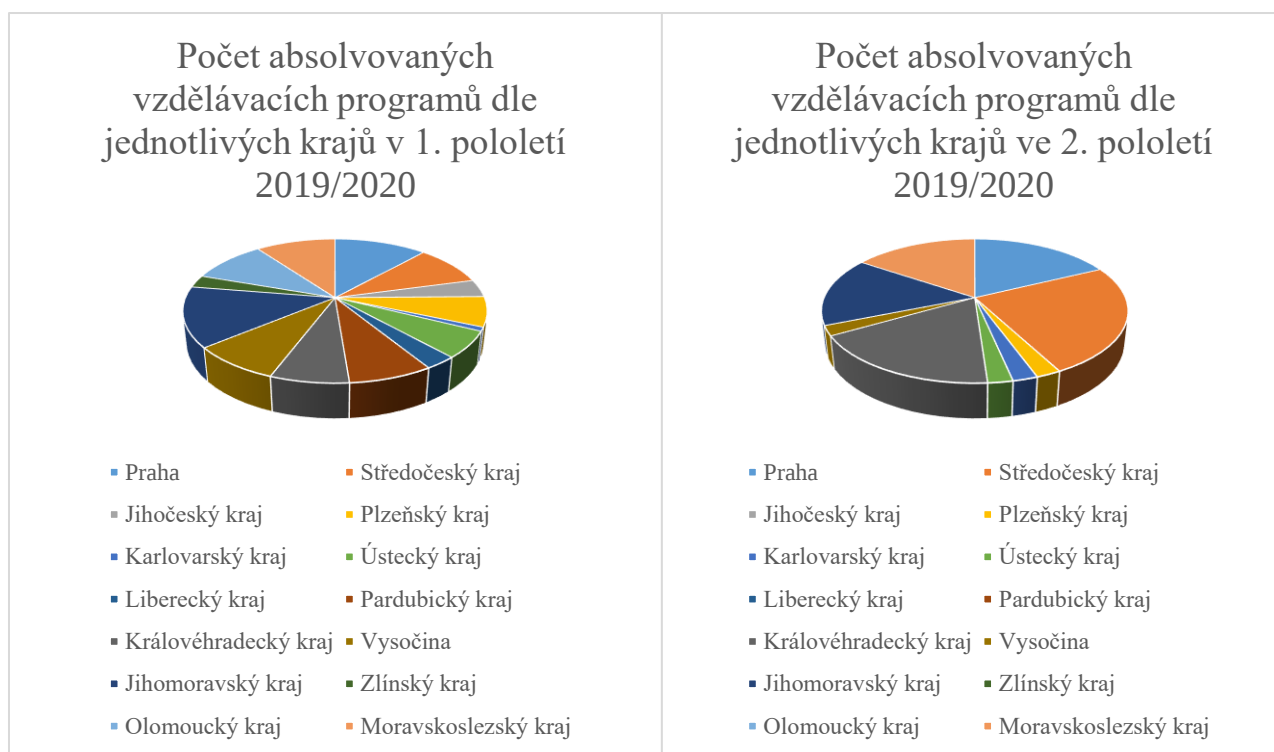
Z víceletých gymnázií bylo v prvním pololetí 2019/2020 nejaktivnější Gymnázium, obchodní akademie, vyšší odborná škola a jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky Svitavy, které navštívilo celkem 14 paměťových institucí, za ním následuje gymnázium Chotěboř. Ve druhém pololetí realizovalo výjezd pouze Masarykovo gymnázium Příbor, které v měsíci lednu navštívilo edukační program v Moravském zemském muzeu. **Celkem navštívila gymnázia 121 paměťových institucí, základní školy navštívily 453 PI. Celkově za obě pololetí školy navštívily 574 paměťových institucí, zrealizovaly 354 edukačních programů pro první stupeň a 484 pro druhý stupeň.**

Graf 7. a 8.: Podíl vzdělávacích programů v 1. a 2. pololetí 2019/2020

V prvním pololetí 2019/2020 navštívily školy 41% edukačních programů určených pro žáky prvního stupně a 59% programů pro žáky druhých stupňů škol. Oproti PO1 a PO2 došlo k mírnému procentuálnímu nárůstu počtu programů pro žáky druhého stupně. Ten je způsoben zapojením nižších tříd gymnázií do projektu.

Ve druhém pololetí 2019/2020 byly preferovány edukační programy určené pro žáky z prvních stupňů škol (72%). Školy navštívily pouze 28% edukačních programů určených pro žáky druhého stupně. Vyšší počet navštívených edukačních programů pro žáky z prvního stupně souvisí s umožněním realizace školní výuky v květnu.

Graf 9. a 10.: Počet absolvovaných vzdělávacích programů dle jednotlivých krajů v 1. a 2. pololetí 2019/2020

Z grafů by se mohlo zdát, že nejvíce aktivní v prvním pololetí 2019/2020 byly školy pocházející z Jihomoravského kraje. Toto tvrzení, však neodpovídá skutečnosti. V tomto kraji bylo zapojeno do projektu nejvíce škol, proto se jeví jako nejaktivnější. Převědeme-li vratky na procenta, zjistíme, že **nejmenší vratku v prvním pololetí měl Karlovarský kraj.**

Spočítáme-li **průměrný počet absolvovaných vzdělávacích programů**, vychází v **prvním pololetí 9 vzdělávacích programů na školu**. Tomuto průměru se blíží i jediná škola pocházející z Karlovarského kraje, která realizovala sedm vzdělávacích programů. **Průměrná suma vydaná školou na realizaci jednoho výjezdu činila 11379 Kč.**

Ve druhém pololetí 2019/2020 nejvíce vzdělávacích programů navštívily školy ze Středočeského kraje (12), Prahy (8), Královéhradeckého (8), Jihomoravského (8) a Moravskoslezského kraje (7). Účast na edukačním programu často souvisela s tím, že v místě působnosti školy se většinou nacházela i navštívená paměťová instituce (př. Praha, Brno, Opava).

Porovnání počtu navštívených paměťových institucí během jednotlivých let PO

Závěrečné zprávy z PO1 a PO2 obsahují data o počtu navštívených paměťových institucí. Díky tomu můžeme porovnat jednotlivé ročníky pokusného ověřování.

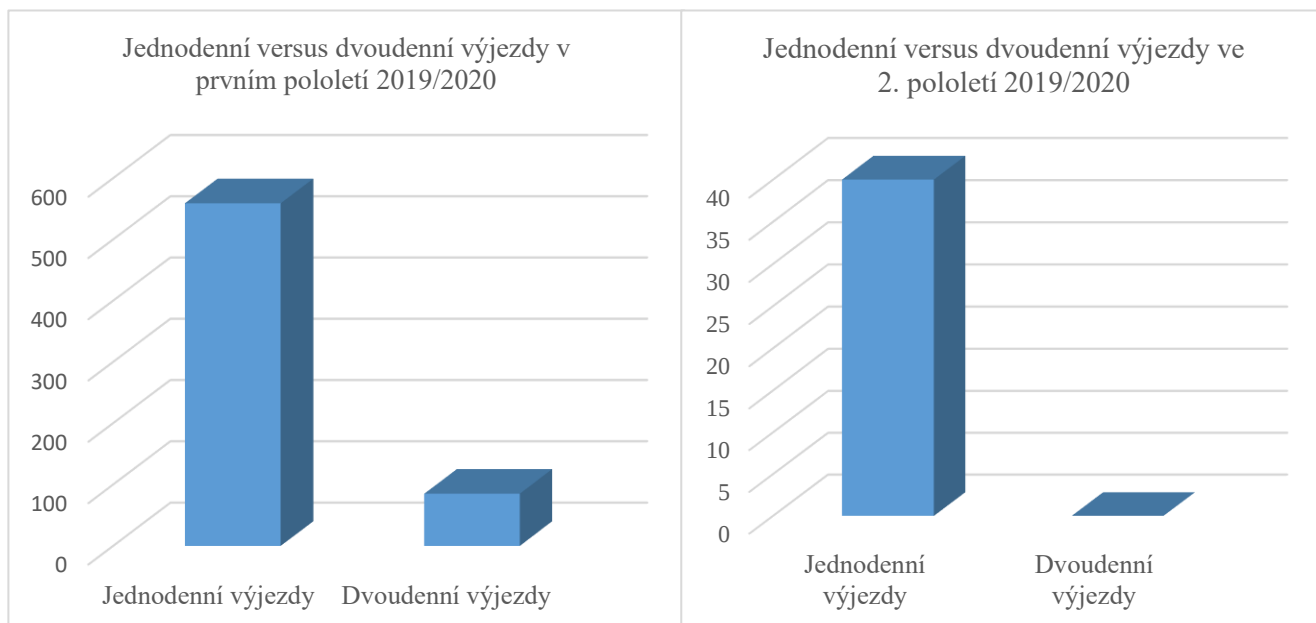
	1. pololetí	2. pololetí
PO1	601	562
PO2	621	476
PO3	543	31
Celkem	1765	1069

Tab. 7.: Porovnání počtu navštívených paměťových institucí

Během tří let školy navštívily celkem 2834 paměťových institucí. Při porovnání průběhu PO zjistíme, že PO3 je oproti PO1 a PO2 slabší a **školy v prvním pololetí navštívily menší počet paměťových institucí** než v předchozích letech, a to **o 12,56% méně než při PO2 a o 9,65 % méně než v rámci PO1.** Podle informací ze škol přišly finanční prostředky na účty škol pozdě a řada škol neměla možnost předfinancování výjezdů. Zároveň školy, které se účastnily předchozích pokusných ověřování, si stěžovaly na nedostatečné množství zapojených paměťových institucí a na to, že paměťové instituce neobměňují edukační programy.

Realizace jednodenních a vícedenních výjezdů

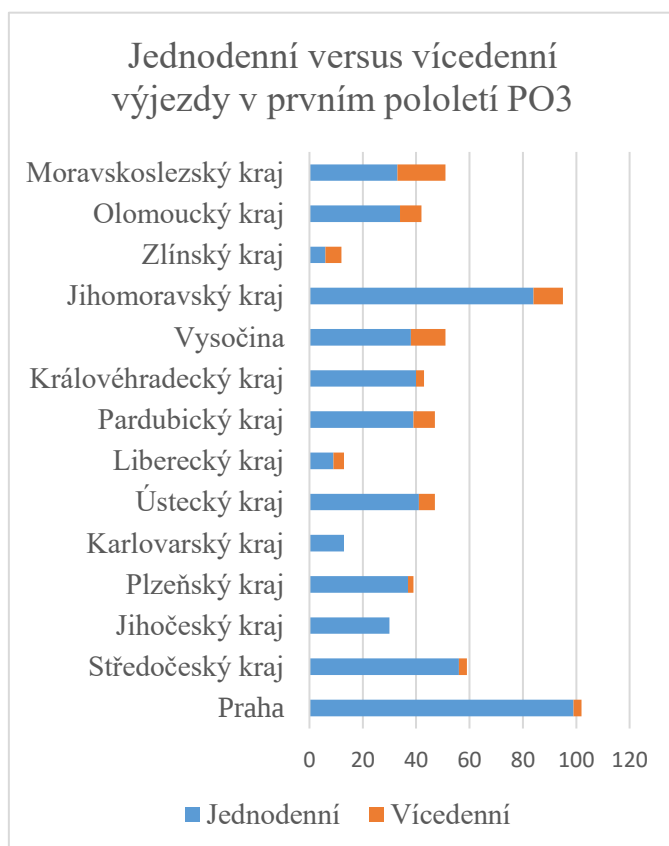
V rámci celého PO byla umožněna realizace jednodenních a vícedenních výjezdů do paměťových institucí. Podívejme se na poměr mezi jednotlivými výjezdy.

Graf 11. a 12.: Jednodenní a dvoudenní výjezdy v prvním a druhém pololetí 2019/2020

V prvním pololetí uskutečnily školy celkem 644 výjezdů do paměťových institucí, z toho bylo 560 jednodenních, 85 vícedenních. Ve druhém pololetí školního roku 2019/2020

zvládly školy uskutečnit **celkem 40 jednodenních výletů**, což je o **92,86 % méně** jednodenních výjezdů **než v prvním pololetí**, vícedenní výjezdy se nekonalý žádné.

Graf 13. a 14.: Jednodenní versus dvoudenní výjezdy v prvním a druhém pololetí 2019/2020 dle jednotlivých krajů

V prvním pololetí školního roku 2019/2020 se některé školy soustředily spíše na realizaci jednodenních výjezdů. Učitelé tuto skutečnost zdůvodňovali chladnějším počasím. Ve druhém pololetí 2019/2020 nebyl uskutečněn žádný dvoudenní výjezd. Zatímco v prvním pololetí roku 2019/2020 realizovaly výjezdy všechny školy, **ve druhém pololetí školy z pěti krajů neuskutečnily** kvůli protiepidemickým opatřením **žádný výjezd**.

Porovnání počtu jednodenních a vícedenních výjezdů během jednotlivých let PO

V rámci PO1 i PO2 byla shromážděna data týkající se poměru jednodenních a vícedenních výjezdů.

	Jednodenní výjezdy		Několikadenní výjezdy	
	1. pololetí	2. pololetí	1. pololetí	2. pololetí
PO1	562	493	39	69

PO2	582	395	39	81
PO3	560	40	85	0
Celkem	1704	928	163	150

Tab. 8.: Porovnání počtu jednodenních a vícedenních výjezdů

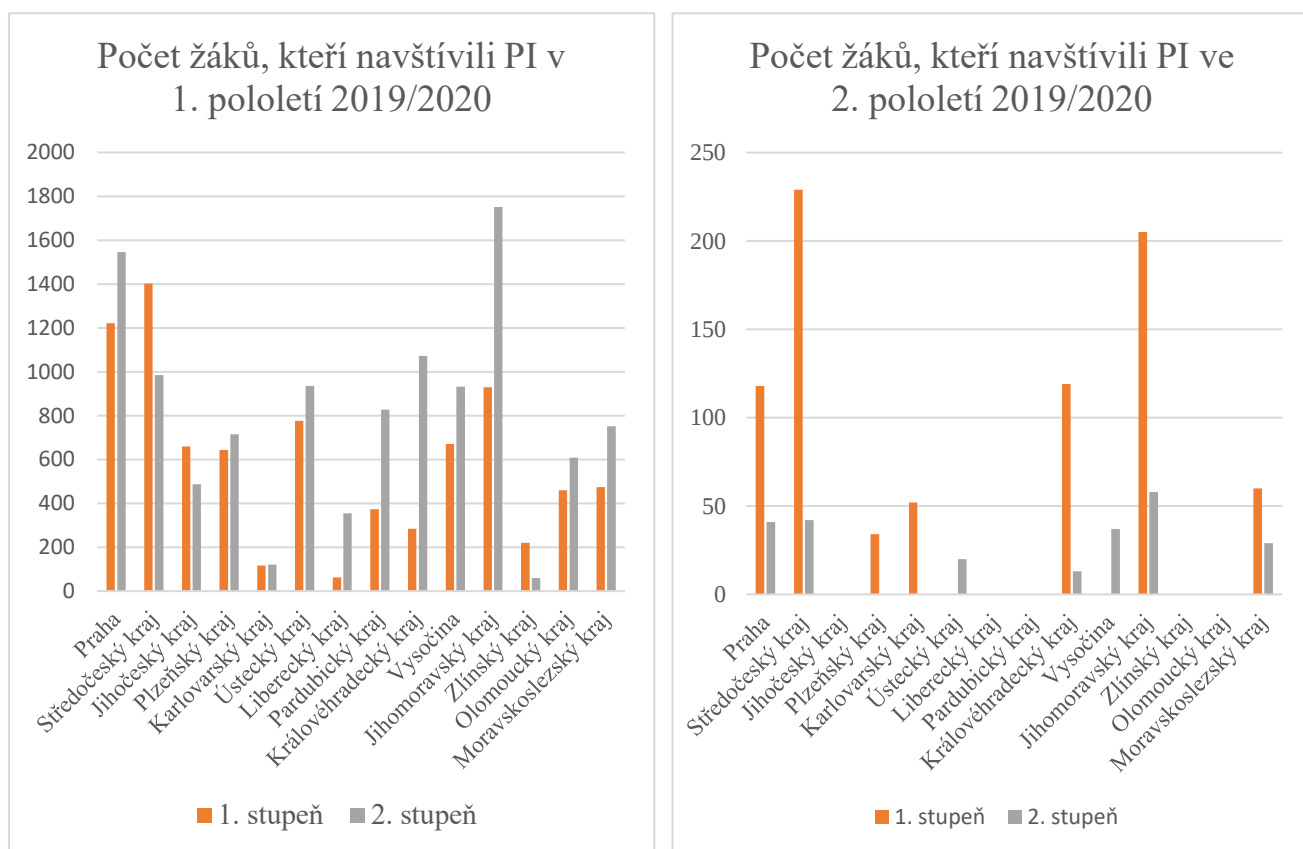
V průběhu trvání pokusného ověřování došlo k **postupnému nárůstu podzimních jednodenních exkurzí**, tuto tendenci lze sledovat v prvním pololetí PO2. Oproti PO1 můžeme ve druhém pololetí PO2 sledovat nárůst počtu vícedenních výletů. **V rámci PO3** došlo v prvním pololetí k **nárůstu počtu vícedenních výjezdů**. Bylo jich uskutečněno 85, což je **o 54% více než v rámci PO1 a PO2**. Kvůli nárůstu vícedenních výletů **klesl počet jednodenních exkurzí** na 560, tento pokles není vysoký, činí pouze **3,78% oproti PO2**. Sečteme-li jednodenní výjezdy, zjistíme, že školy vyjely 2632krát, vícedenní výjezdy zorganizovaly 313krát. **V průběhu tří let školy uskutečnily 2632 jednodenních výjezdů, vícedenní výjezdy zorganizovaly 313krát.**

Počet žáků, kteří navštívili paměťové instituce

Jedním z úkolů pokusného ověřování byla statistika počtu studujících, kteří navštívili paměťové instituce.

Kraj	První pololetí 2019/2020			Druhé pololetí 2019/2020		
	Počet žáků	1. stupeň	2. stupeň	Počet žáků	1. stupeň	2. stupeň
Praha	2 766	1 221	1 545	159	118	41
Středočeský kraj	2 387	1 402	985	271	229	42
Jihočeský kraj	1 147	659	488	0	0	0
Plzeňský kraj	1 358	643	715	34	34	0
Karlovarský kraj	238	117	121	52	52	0
Ústecký kraj	1 712	777	935	20	0	20
Liberecký kraj	417	62	355	0	0	0
Pardubický kraj	1 200	373	827	0	0	0
Královéhradecký kraj	1 356	284	1 072	132	119	13
Vysočina	1 603	671	932	37	0	37
Jihomoravský kraj	2 680	929	1 751	263	205	58
Zlínský kraj	279	220	59	0	0	0
Olomoucký kraj	1 068	459	609	0	0	0
Moravskoslezský kraj	1 225	474	751	89	60	29
Celkem	19 436	8 291	11 145	1 057	817	240

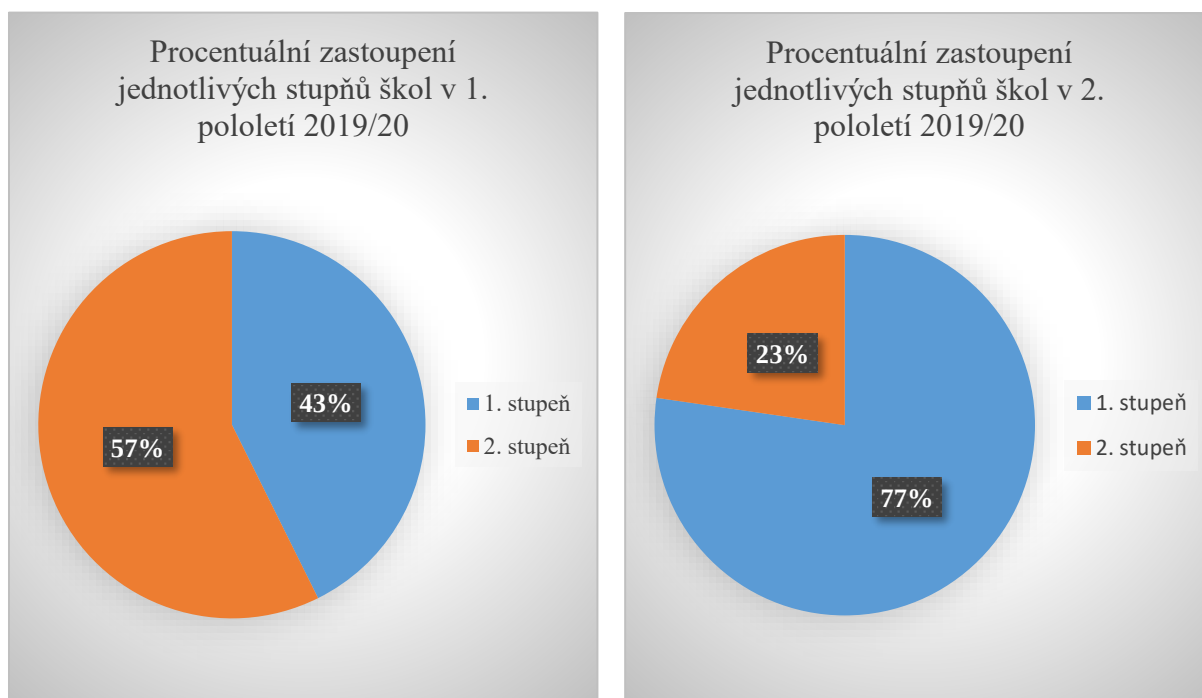
Tab. 9.: Počet žáků, kteří navštívili paměťové instituce v prvním a druhém pololetí 2019/2020

Graf 15. a 16.: Počet žáků, kteří navštívili paměťové instituce v 1. a 2. pololetí 2019/2020 rozdělený dle stupňů a krajů

Celkem navštívilo v **prvním pololetí** paměťové instituce **19 436 žáků**, z toho 8291 z prvního stupně a 11 145 z druhého stupně škol. Rozdíl mezi prvním a druhým stupněm činí 2854 žáků. Vyšší počet žáků druhého stupně je způsoben zapojením víceletých gymnázií a rovněž zaměřením části programů na druhý stupeň ZŠ.

Ve druhém pololetí navštívilo paměťové instituce pouze **1057 studujících**, z toho 817 z prvních stupňů, 240 z druhých stupňů základních škol. **V rámci celého PO3 navštívilo** edukační programy paměťových institucí celkem **20 493 žáků, z toho bylo 9 108 z prvního stupně a 11 385 z druhého stupně ZŠ**. Rozdíl mezi prvním a druhým stupněm činí 2854 žáků. Vyšší počet žáků druhého stupně je způsoben zapojením víceletých gymnázií a rovněž zaměřením části programů na druhý stupeň ZŠ.

Graf 17. a 18.: Procentuální zastoupení jednotlivých stupňů v 1. pololetí 2019/2020

Pokud převedeme počet žáků, kteří navštívili paměťové instituce **v prvním pololetí** na procenta, zjistíme, že **procentuální rozdíl mezi prvním a druhým stupněm není vysoký**, první stupeň je v prvním pololetí roku 2019/2020 zastoupen 43%, druhý stupeň 57%. **Ve druhém pololetí 2019/2020 navštívilo paměťové instituce více žáků z prvního stupně základních škol 77% oproti 23%.**

Průměrná suma na žáka

Čerpání dotačních prostředků dosáhlo **v prvním pololetí školního roku 2019/2020** na částku **9 224 468,93 Kč** (88,59 %). Nejvíce finančních prostředků školy vyčerpaly na dopravu do paměťových institucí, dále při realizaci vícedenních výjezdů za ubytování a stravné. Průměrná částka vydaná na žáka dosáhla v prvním pololetí 2019/2020 **462,70 Kč**. V porovnání s předchozími ročníky PO se jedná o **značný nárůst**, během **PO1** se jednalo o **210 Kč**, v **PO2** o **208 Kč** na jednoho žáka. Vyšší průměrnou částku v rámci PO3 lze odůvodnit pořádáním vícedenních výjezdů.

Ve druhém pololetí bylo kvůli nouzovému stavu **vyčerpáno pouze 432 000,26 Kč**, jedná se o **4,20 % z celkové dotace**. Jak už bylo zmíněno v úvodu, bylo malé čerpání dotace zapříčiněno epidemií nové nemoci Covid-19.

Porovnání počtu žáků, kteří navštívili PI během jednotlivých let PO

Závěrečné zprávy obsahují informace o počtu žáků, kteří navštívili paměťové instituce a jejich edukační programy, můžeme tak v průběhu tří let porovnat jejich počty.

	1. pololetí	2. pololetí
PO1	31343	37772
PO2	34735	37714
PO3	19436	1057
Celkem	85514	76543

Tab. 10.: Porovnání počtu zúčastněných žáků

Porovnáme-li jednotlivá pokusná ověřování, zjistíme, že v prvním pololetí PO3 došlo k poklesu zúčastněných žáků, a to o 43,93% než při PO2. Pokles lze vysvětlit realizací většího počtu vícedenních výjezdů, než tomu bylo v předchozích letech. Sečteme-li první i druhé pololetí všech proběhlých PO zjistíme, že díky dotaci se edukačních programů zúčastnilo **162 057** studujících. **V průběhu tří let se edukačních programů zúčastnilo 162 057 studujících.**

Doprava do paměťových institucí

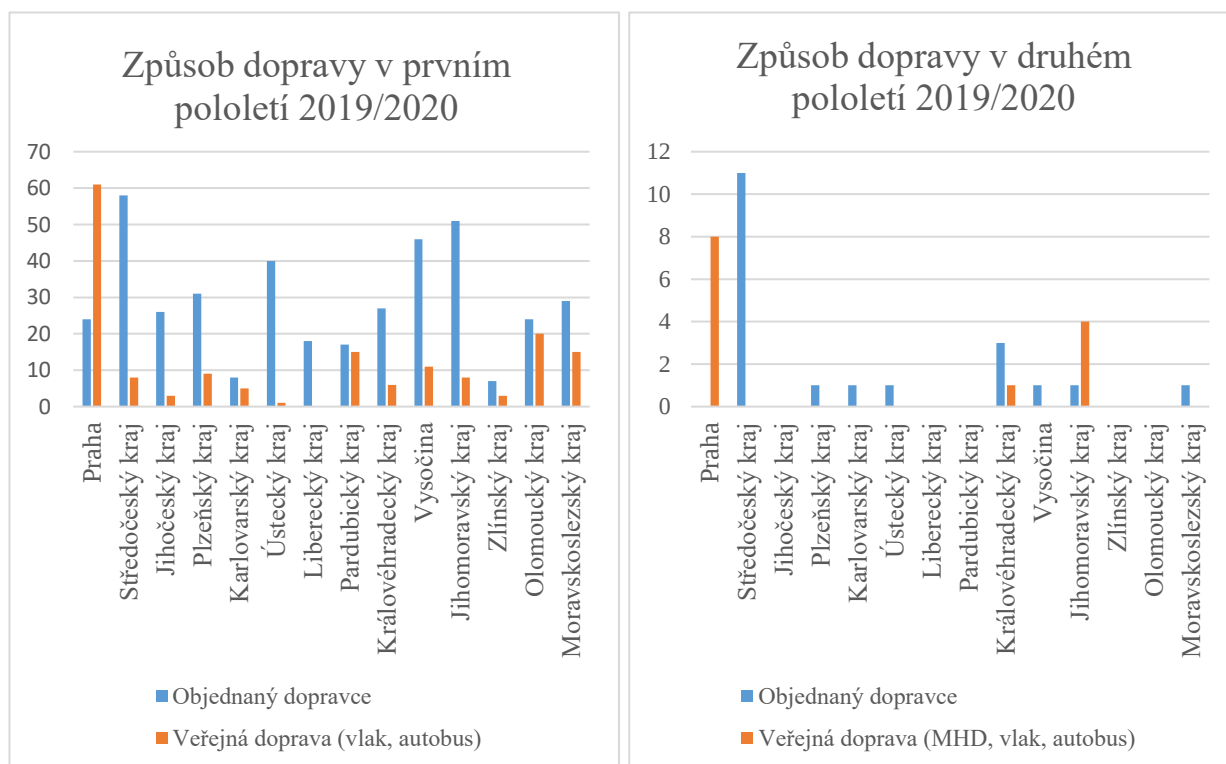
Jak jsme viděli, školy navštívily v průběhu PO3 celkem 574 paměťových institucí (534 v prvním a 40 druhém pololetí). Důležitou otázkou byl způsob dopravy do paměťových institucí.

Kraj	První pololetí		Druhé pololetí		
	Objednaný dopravce	Veřejná doprava (MHD, vlak, autobus)	Objednaný dopravce	Veřejná doprava (MHD, vlak, autobus)	Pěšky
Praha	24	61	0	8	2
Středočeský kraj	58	8	11	0	0
Jihočeský kraj	26	3	0	0	0
Plzeňský kraj	31	9	1	0	0
Karlovarský kraj	8	5	1	0	0
Ústecký kraj	40	1	1	0	0
Liberecký kraj	18	0	0	0	0

Pardubický kraj	17	15	0	0	0
Královéhradecký kraj	27	6	3	1	0
Vysočina	46	11	1	0	0
Jihomoravský kraj	51	8	1	4	3
Zlínský kraj	7	3	0	0	0
Olomoucký kraj	24	20	0	0	0
Moravskoslezský kraj	29	15	1	0	2
Celkem	406	165	20	13	7

Tab. 11.: Způsob dopravy do paměťové instituce v 1. a 2. pololetí 2019/2020

V průběhu PO3 školy spíše volily objednaného dopravce než veřejnou dopravu. Ve druhém pololetí 2019/2020 se objevuje nový způsob dosažení paměťové instituce „pěšky“. Tento způsob volily školy, v jejichž blízkosti se PI nacházela. Zároveň pražské, jihomoravské a moravskoslezské školy se ve druhém pololetí omezily pouze na obvod svého města, některé z těchto škol projekt nerealizovaly.

Graf 19. a 20.: Druh zvolené dopravy dle jednotlivých krajů v prvním a ve druhém pololetí 2019/2020

V prvním pololetí školního roku 2019/2020 školy spíše volily objednaného dopravce, výjimku představují pražské školy. Ty pokud navštěvovaly PI v hlavním městě, využívaly městskou hromadnou dopravu. Pouze v Olomouckém kraji bylo využití objednaného a veřejného dopravce skoro rovnocenné. Ve druhém pololetí mimopražské školy volily spíše objednané dopravce, výjimku tvoří školy nacházející se v Jihomoravském kraji, které cestovaly veřejnou dopravou a pražské školy, jež navštěvovaly PI v obvodu hlavního města. Porovnání jednotlivých let PO v tomto případě není možné, protože v předchozích závěrečných zprávách nebyl zvolený přepravce rozlišován.

Vliv slev na cenu jízdného

Novinkou PO3 bylo šetření vlivu státem garantovaných slev ve veřejné dopravě na náklady spojené s dopravou. Součástí formuláře průběžného hodnocení byla otázka, zda ovlivnila výši nákladů skutečnost, že od 1. září 2018 začala platit státem nařízená sleva ve výši 75 procent ze základního jízdného (autobus a vlak). **Většina škol odpověděla** na otázku: „**nikoliv**“, konkrétně se jedná o 46 škol z 85, „ano“ odpovědělo 27 škol a „částečně“ odpovědělo 9 škol, dvě školy na otázku neodpověděly. Ve druhém pololetí 19 škol odpovědělo na otázku záporně, jedna pražská škol kladně, zbytek škol nepovažoval otázku za relevantní, protože tyto školy nerealizovaly žádný výjezd.

Z uvedeného vyplývá, že **slevy na dopravě neovlivnily výši nákladů v 54,12%**, důvodem je upřednostňování objednaného dopravce.

Příčiny pro volbu způsobu dopravy

V rámci hodnotícího dotazníku se NPMK škol dotazovalo na důvod volby způsobu přepravy. Z dotazníků vyplynulo, že školy na větší vzdálenosti upřednostňují objednané autobusové přepravce. Jednalo se vždy o smluvního partnera v autobusové dopravě. Příčinou pro upřednostnění objednané autobusové přepravy byla zejména rychlost, snadná dostupnost a časová flexibilita autobusových dopravců. S řadou těchto smluvních partnerů školy spolupracovaly již dříve, proto jim dopravce byl schopen nabídnout i slevu na jízdném.

Pokud školy využily vlaky, motivací byla poloha na trase železnice a slevy pro děti ve vlacích. Pro všechny vyučující je **důležitá dopravní dostupnost**, pokud škola neleží přímo u železniční tratě, znamenalo by to dojezd linkovým autobusem. Jízda celé třídy linkovým autobusem je komplikovaná. Stalo, že ačkoliv vyučující avizovali dopravci tuto skutečnost, řidič nebyl ochoten třídu do autobusu pustit, protože zabrala místo dalším dojíždějícím.

Pro školy je **komplikované přestupování** i v případě, pokud obec leží na vedlejší vlakové trase. Jedná se především o bezpečnost dětí. Rovněž se vyučující u národního dopravce Českých drah setkali s komplikacemi, kdy vlak měl zpoždění a navazující spoj nečekal. Škola tak nestihla program. Došlo i k tomu, že při cestě zpět ujel škole navazující spoj a vyučující museli kontaktovat rodiče, aby pro děti přijeli autem. Na komplikace školy narazily i v případech, když si rezervovaly místo ve vlaku. Dopravce přistavil jiný typ vagonu a třída tak nemohla sedět v jednom voze, dokonce vyučující byli průvodčím odkázáni do jiného vozu než třída, kterou provázeli.

K dalším komplikacím docházelo v případech rekonstrukce železniční tratě. Např. škola (ZŠ Uničov) využívala možnost slev na vlakovou a hromadnou dopravu. Z důvodu elektrifikace tratě Uničov - Olomouc jezdily místo vlaků výlukové autobusy, které nebyly schopny převést větší počet dětí, proto škola využila služeb objednaného autobusového dopravce. Spojení do Opavy či Brna bylo vlakovou dopravou pro školu (ZŠ Uničov) časově náročné (několik přestupů, jízda i dvojnásobně delší než je doprava autobusovým dopravcem). Po propočítání ceny dopravy z Prahy do Lidic a zpět pražským dopravcem (50 lidí běžný linkový autobus nepojme) a připočtením ceny za vlak a dopravu k vlaku, byla cena přibližně stejná jako u objednaného dopravce přímo z Uničova.

Školy musely čelit i změně jízdních řádů a neschopnosti krajů domluvit se např. ZŠ Budišov uvedla, že na podzim *„po změně jízdního řádu nebylo vůbec možné se vlakem dostat. Jsme na okraji dvou uzlů, kde se dopravci nedomluvili, a proto se počet přesedání zvětšil, to si prostě se žáky netroufneme.“*

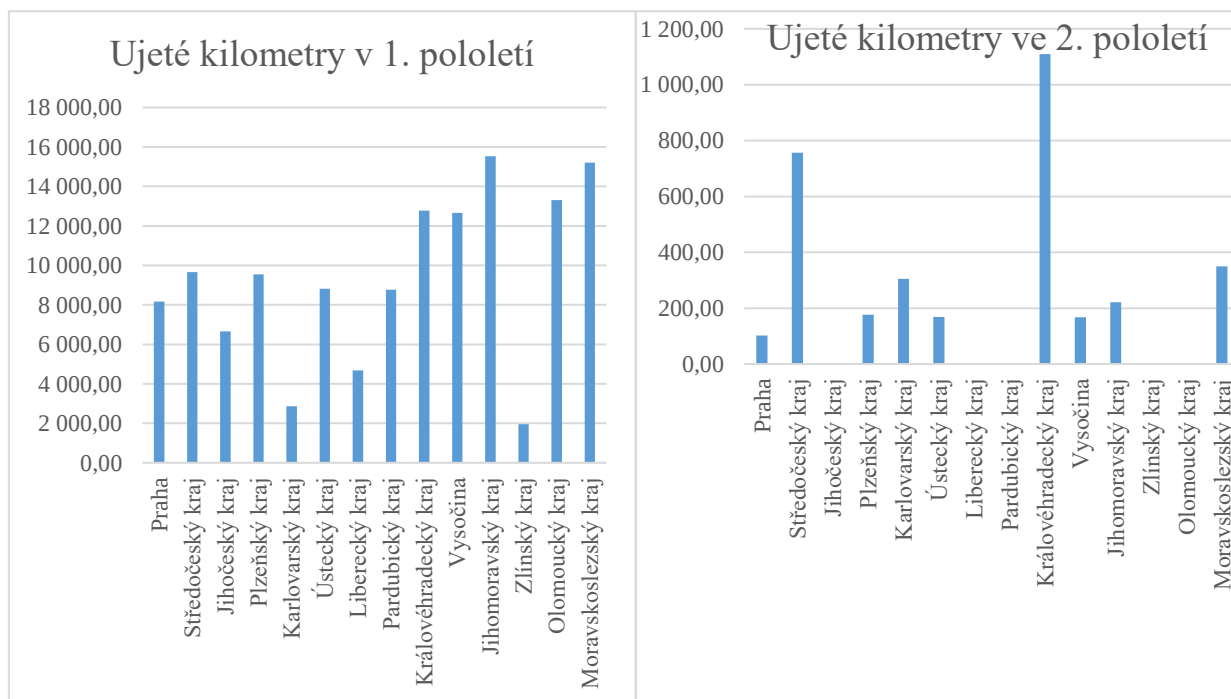
Objednaného dopravce vyučující volí často pro přepravu malých dětí, a to z důvodu zkušenosti z předešlých výletů. U linkových autobusů se těžko řeší „blinkací“ přestávky. U řady výjezdů byl výběr smluvní autobusové dopravy jediný možný. Jiným dopravním prostředkem nebylo možné se v přiměřeném čase a bez velkých časových ztrát dostat na určená místa. Náklady na dopravu snižovala škola tak, že připravovala (pokud to bylo možné) výjezdy pro dvě třídy do jednoho místa a v jednom termínu.

Důvodem k výběru dopravy byla dosažitelnost (vzdálenost, časová náročnost, nutné přestupy) daného místa a počet žáků, které bylo nutné přemístit na místo paměťové instituce.

Jak už jsme uvedli, důležitým faktorem pro volbu přepravy byla i vzdálenost školy od cíle cesty. V prvním pololetí roku 2019/2020 některé školy v případě pokud použily pouze městskou hromadnou dopravu, ujeté kilometry neuváděly, to samé se týká i druhého pololetí.

Kraj	Kilometry 1. pololetí	Kilometry 2. pololetí
Praha	8 162,00	102,00
Středočeský kraj	9 657,00	756,00
Jihočeský kraj	6 655,00	0,00
Plzeňský kraj	9 550,40	177,00
Karlovarský kraj	2 860,00	305,00
Ústecký kraj	8 819,00	169,00
Liberecký kraj	4 685,00	0,00
Pardubický kraj	8 769,00	0,00
Královéhradecký kraj	12 772,00	1 110,00
Vysočina	12 661,00	168,00
Jihomoravský kraj	15 527,15	221,00
Zlínský kraj	1 960,40	0,00
Olomoucký kraj	13 307,00	0,00
Moravskoslezský kraj	15 201,00	350,00
Celkem	130 585,95	3 358,00

Tab. 12.: Ujeté kilometry

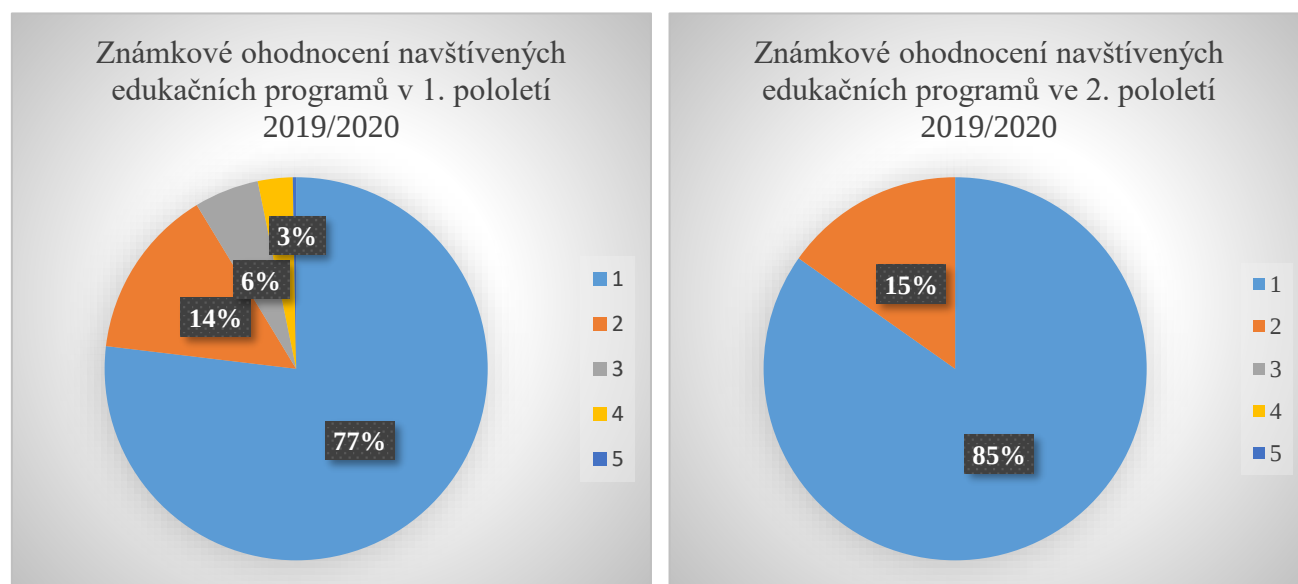

Graf 21. a 22.: Ujeté kilometry dle krajů v prvním a druhém pololetí 2019/2020

Školy v **prvním pololetí** celkem ujely **130 585 km**. Průměrně se jedná o **1554 km na školu**. Tento průměr dosáhla i jediná škola zapojená v Karlovarském kraji. Jako méně aktivní se v porovnání s ostatními školami jevily pražské školy, které neorganizovaly tolik výjezdů mimo hranice města. Ve druhém pololetí školy najely **3358 km**, některé absolvovaly výlety i pěšky, **nejvíce kilometrů najely školy v Královéhradeckém kraji**, nejméně v Praze. Nízký počet kilometrů je způsoben nouzovým stavem, který byl vyhlášen od poloviny března v rámci celé České republiky. **Celkem školy najely 133 943,95 km.**

Hodnocení edukačních programů ze strany učitelů

Součástí dotazníku bylo hodnocení edukačních programů. Účastníci edukačních programů se mohli vyjádřit k absolvovanému vzdělávacímu programu a ohodnotit jej známkou jako ve škole. V prvním pololetí odevzdalo vyplněné dotazníky 84 škol z 85, přičemž z odevzdaných 84 dotazníků nebylo hodnocení vyplněno u šesti dotazníků. Ve druhém pololetí nevyplnily dotazníky školy, které nerealizovaly. Jednalo se celkem o 64 škol. Celkem dotazník odevzdalo 19 škol z 20.

Graf 23. a 24.: Známkové ohodnocení navštívených edukačních programů v prvním a druhém pololetí 2019/2020

V **prvním pololetí** školního roku 2019/2020 **většina vyučujících** udělila absolvovanému edukačnímu programu **známku jedna** (549 edukačních programů), 109 bylo ohodnoceno

známkou dva, 39 trojkou, 21 čtyřkou a dva programy pětkou. Horší známky byly většinou uděleny kvůli jinému očekávání ze strany vyučujících. Jako problém spatřovali pedagogové věkové zaměření edukačních programů, některé programy, které avizovaly zaměření i na nižší stupeň škol, se ukázaly jako nevhodné pro tuto věkovou kategorii. Občas v paměťových institucích narazili na nekompetentní osoby, které zaskakovaly za edukátora. Školy se potýkaly i s neochotným personálem v podobě průvodce či pokladní. **Ve druhém pololetí** došlo k návštěvě 46 edukačních programů, které byly hodnoceny vesměs pozitivně, **85% programů získalo jedničku**, sedm programů tj. 15% dostalo dvojku.

Rozhodující faktory pro výběr konkrétního vzdělávacího programu

V rámci hodnotícího dotazníku zjišťovalo NPMK faktory, které hrají roli při výběru paměťových institucí.

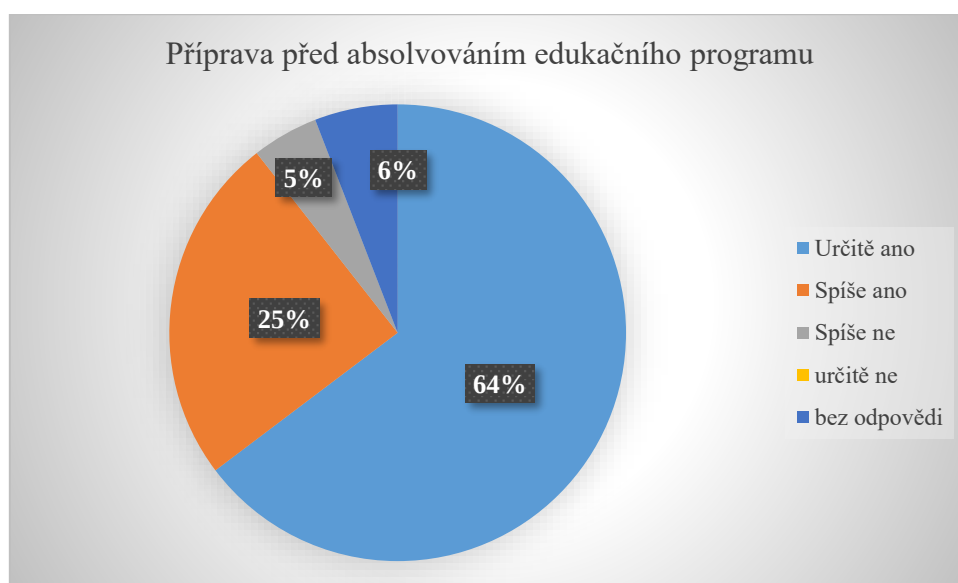
Celkové náklady na návštěvu paměťové instituce	37
Personální zajištění návštěvy	13
Atraktivita tématu z pohledu žáků	70
Návaznost na rámcový, resp. školní vzdělávací program	70
Snaha pedagoga o zatraktivnění vybraného tématu	63
Dobrá dostupnost vybrané instituce	53
Možnost získat informační materiály	7
Zajištění vhodných hygienických podmínek, např. zajištění pitného režimu, dostupnost občerstvení	2
Dříve učiněná dobrá zkušenost s návštěvou paměťové instituce a s jejími edukátory	55
Jiný důvod	3

Tab. 13.: Faktory pro výběr paměťové instituce

Většina vyučujících vybírala edukační programy na základě jejich návaznosti na RVP, a kvůli atraktivitě pro žáky. Důležitou roli hrála i snaha pedagoga o zatraktivnění tématu probíraného ve škole. Při výběru byla důležitá dříve učiněná zkušenost s paměťovou institucí a její dobrá dostupnost.

Příprava na návštěvu paměťové instituce

V rámci dotazování bylo položeno celkem pět otázek směřujících na paměťové instituce. Týkaly se přípravy na návštěvu, vhodnosti paměťové instituce jako nástroje vzdělávání, potřeby vzniku metodických materiálů a specializovaného podpůrného pracoviště. Na otázky bylo možno odpovědět: určitě ano, spíše ano, spíše ne, určitě ne.

Graf 25.: Příprava před návštěvou PI

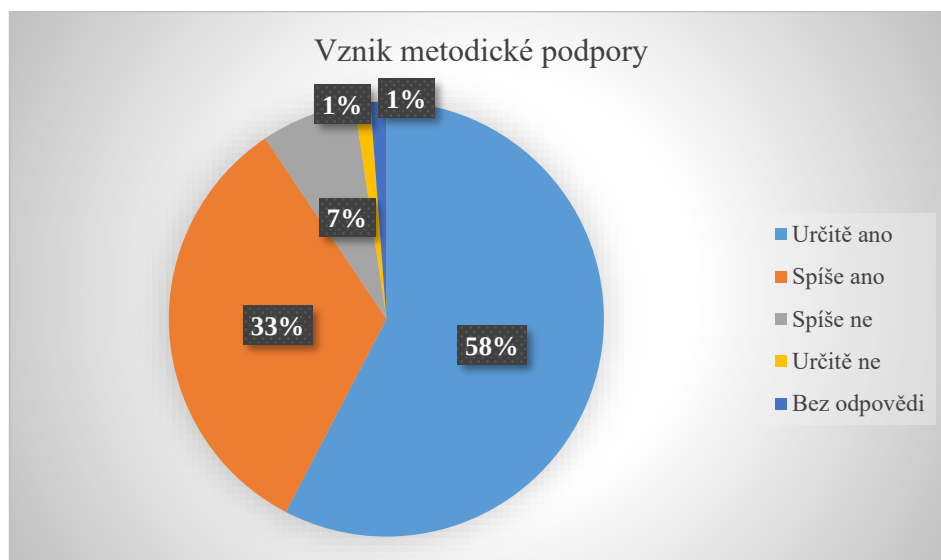
Většina učitelů žáky připravuje a motivuje k návštěvě vybrané paměťové instituce. 64% vyučujících se domnívá, že příprava na návštěvu podpořila kvalitu muzejní výuky. 25% vyučujících odpovědělo spíše ano, 5% zaškrtnulo spíše ne, 6% dotázaných neodpovědělo na otázku.

Pedagogové, kteří žáky informují o návštěvě paměťové instituce a jejím charakteru, činí tak v rámci svých vyučovaných předmětů nebo po dohodě s kolegy, například jako součást jednotlivých průřezových témat v konkrétních hodinách. Nejčastěji se vyskytovaly tyto metody přípravy žáků: brainstorming, pojmové mapy, diskuze, debata, vypravování, videoukázky apod.

Graf 26.: Vhodnost PI k výchově a vzdělávání žáků

Na otázku zda vyučující považují paměťové instituce za zařízení vhodná k výchově a kultivaci svých žáků, zcela kladně odpovědělo 93% dotázaných, spíše ano odpovědělo 5%. Negativně byla otázka zodpovězena pouze v jediném případě, bez odpovědi zůstal jeden dotazník.

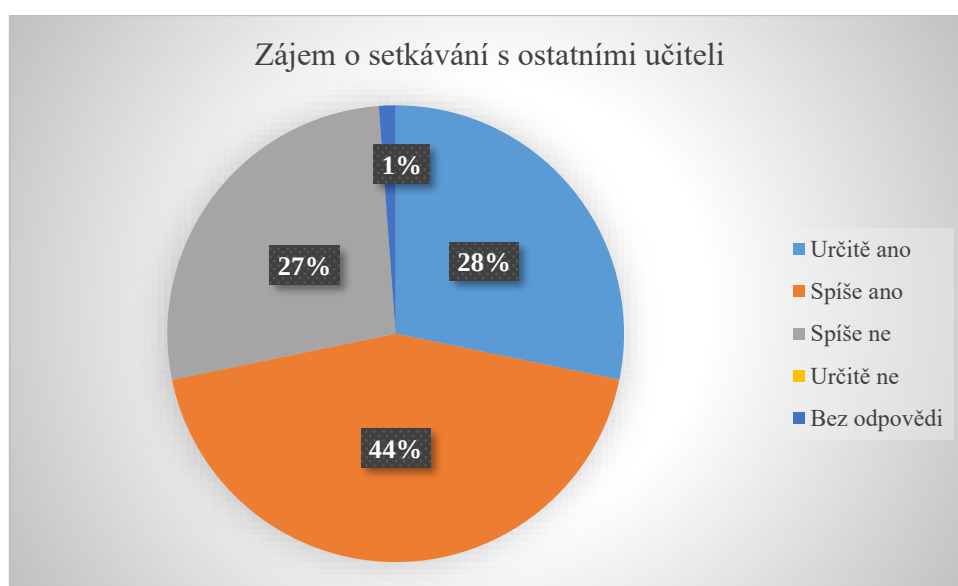
Graf 27.: Poptávka po metodické podpoře pro rozvoj spolupráce škol a PI

Na dotaz, zda by vyučující uvítali vznik metodické podpory pro další rozvoj spolupráce škol a paměťových institucí, kladně odpovědělo 58% dotázaných, spíše ano 33%, spíše ne 7%, ne 1%.

Graf 28.: Poptávka po vzniku specializovaného pracoviště zaměřeného na koordinaci edukačních exkurzí

Celkem 28% dotázaných by přivítalo vznik specializovaného pracoviště zaměřeného na koordinaci edukačních exkurzí pro žáky a vzdělávání učitelů i edukátorů v kultuře. 42% odpovědělo na otázku spíše ano, 26% spíše ne, 3% určitě ne. Z toho vyplývá, že **většina vyučujících není informovaná o existenci specializovaného informačního portálu <http://www.muzeoedu.cz/>, který mapuje edukační programy.**

Graf 29: Zájem o setkávání s ostatními učiteli

Na dotaz, zda vyučující mají zájem o setkávání s ostatními učiteli a o sdílení dobrých příkladů z praxe (např. na seminářích a konferencích). Kladně odpovědělo 27%, spíše ano 44%, 28% vyučujících zaškrtnulo spíše ne.

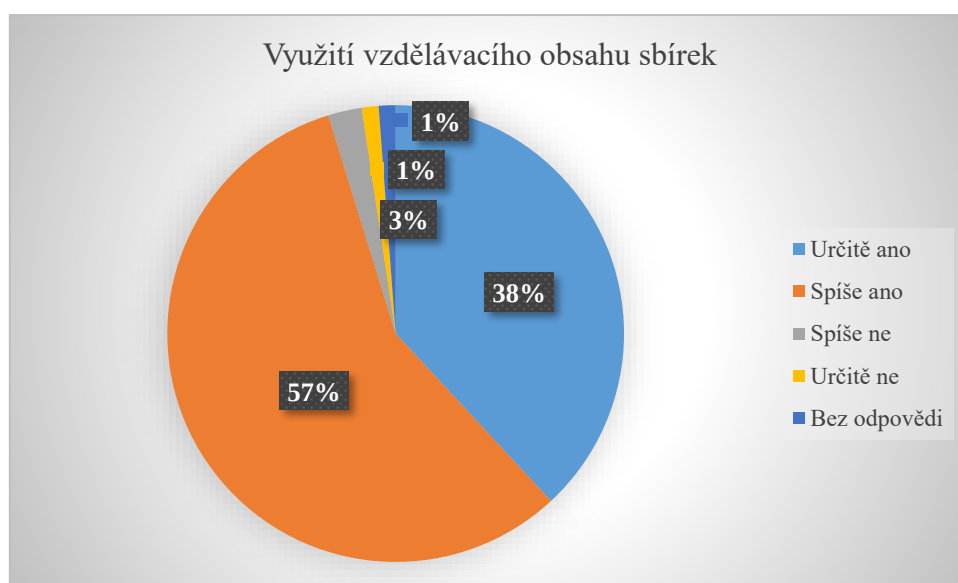

Graf 30.: Potřeba vzniku podpůrného nástroje ke zkvalitnění vzdělávání v paměťových institucích (např. metodiky, pracovní listy apod.)

Většina dotázaných učitelů 66% by uvítala na školách podpůrné nástroje ke zkvalitnění vzdělávání v paměťových institucích, 32% odpovědělo spíše ano, spíše ne odpovědělo pouze 1%.

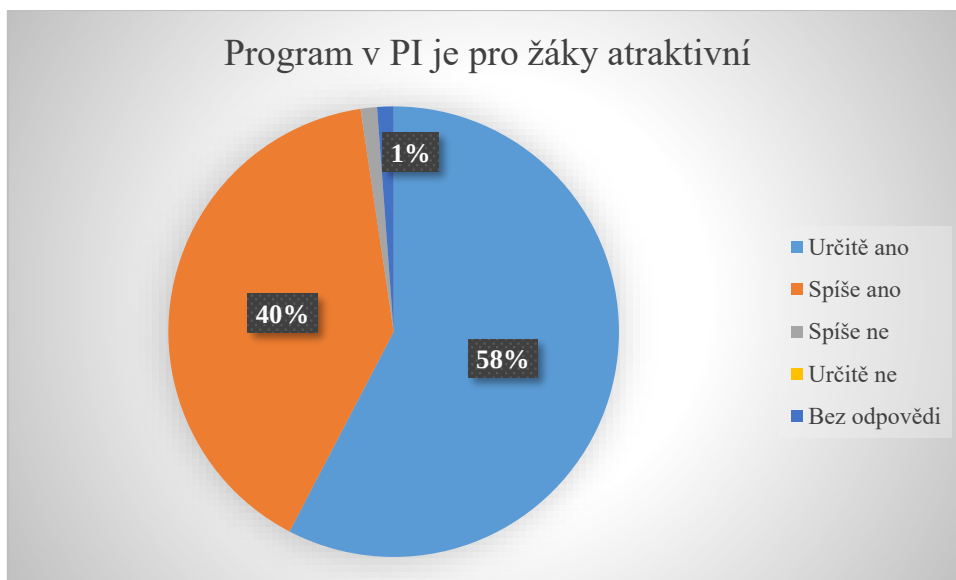
Hodnocení výuky v paměťových institucích z didaktického hlediska

Vyučující měli možnost vyjádřit se k edukačním programům z hlediska didaktického.

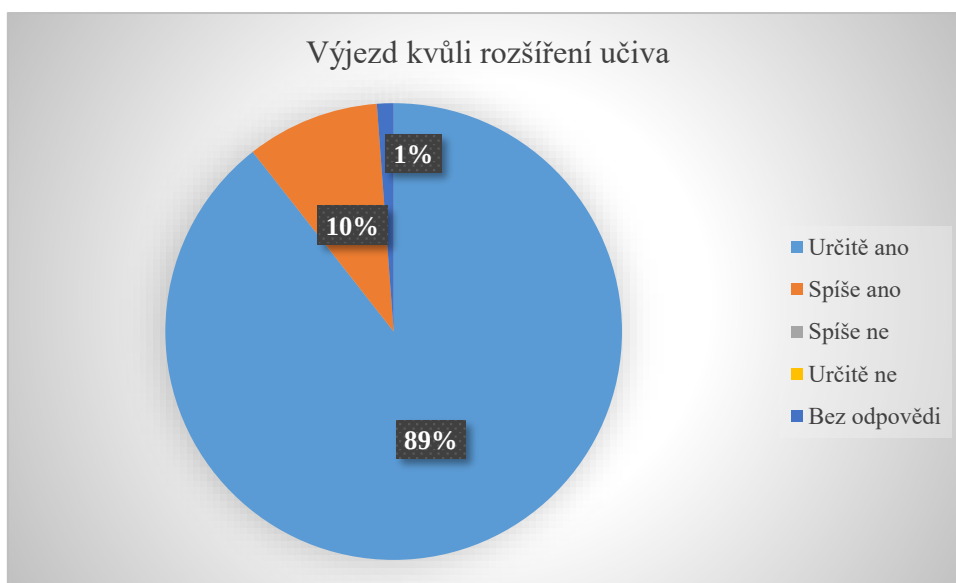
Graf 31.: Míra využití sbírkových předmětů v rámci edukačních programů

Vyučující měli posoudit, zda je při výuce v paměťových institucích dostatečně využíván vzdělávací obsah sbírek. 38% dotázaných se domnívá, že ano, 57% odpovědělo spíše ano, 3% spíše ne, 1% určitě ne.

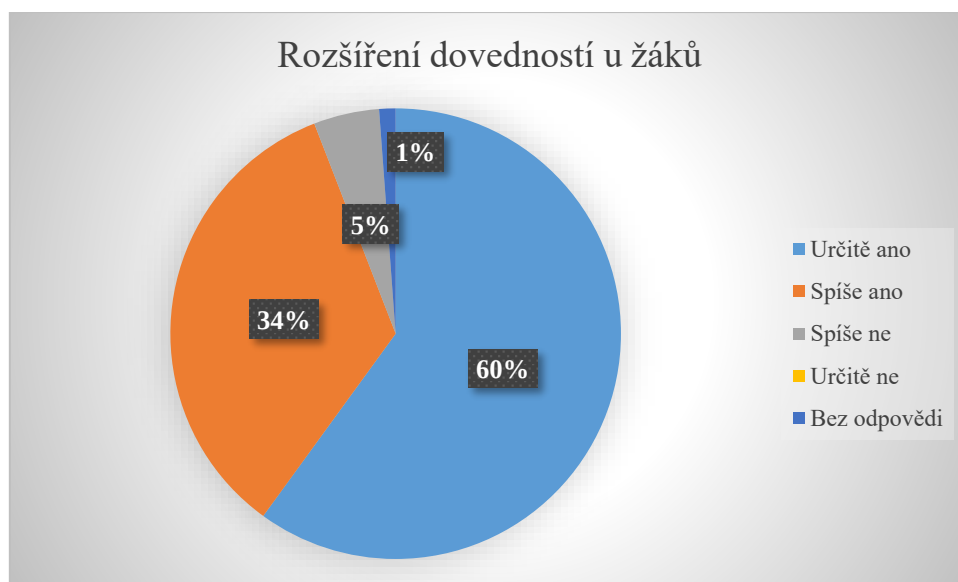
Graf 32.: Atraktivita způsobu výuky v paměťových institucích pro žáky

Více než polovina (58%) učitelů se domnívalo, že je zážitkový způsob výuky v paměťových institucích pro žáky dostatečně atraktivní, 40% odpovědělo spíše ano, spíše ne zněla jedna odpověď, bez odpovědi zůstal jeden dotazník.

Graf 33.: Výjezd je realizován kvůli rozšíření školního učiva

Celkem 89% vyučujících vyjízďelo se svými žáky na exkurze do paměťových institucí kvůli rozšíření školního učiva a získání nových poznatků. Ani jeden z dotazovaných neodpověděl na tuto otázku negativně.

Graf 34.: Pořádání výjezdů se žáky kvůli rozšíření školního učiva

Většina vyučujících (60%) vyjíždí s žáky do paměťových institucí kvůli rozšíření jejich dovedností. 34% odpovědělo spíše ano, 5% spíše ne.

Graf 35.: Pořádání výjezdů kvůli změně postojů a vytváření hodnot u žáků

Pedagogové vyjíždí se svými žáky do paměťových institucí kvůli změně jejich postojů a vytváření hodnot (73% ano, 25% spíše ano).

Graf 36.: Pořádání výjezdů se žáky kvůli inspiraci a jejich potěšení z poznávání

Vyučující vyjíždějí se svými žáky do paměťových institucí kvůli inspiraci a jejich potěšení z poznávání, k němuž dochází v neformálním prostředí (86% ano, 12% spíše ano). Pouze v jediném případě zněla odpověď ne.

Graf 37.: Paměťové instituce nabízejí edukační programy k posílení sociálních vztahů

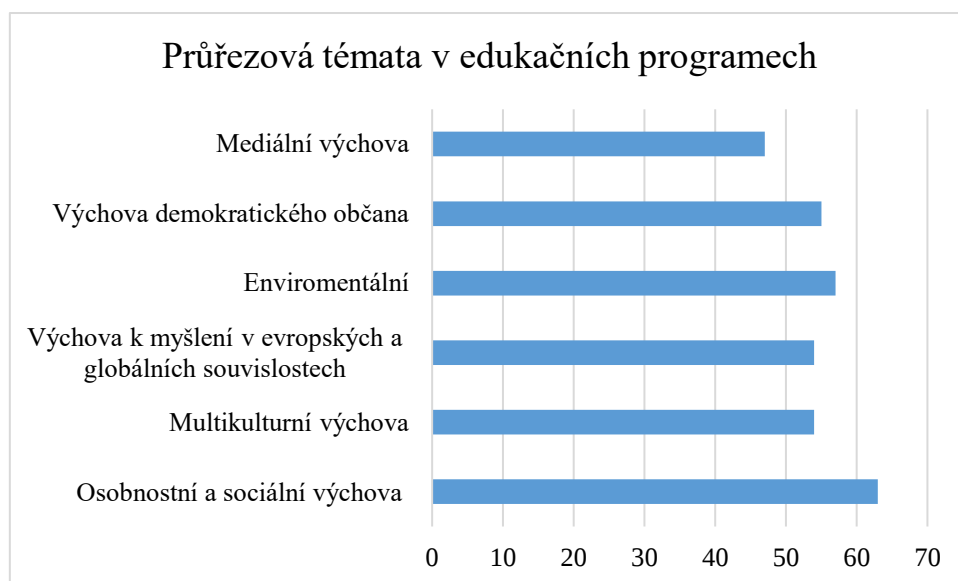
Daleko pestřejší než v předchozích případech byla odpověď na otázku, zda paměťové instituce nabízejí vzdělávací programy pro žáky, které jsou speciálně zaměřené na posílení sociálních vztahů ve škole. V tomto případě 46% vyučujících odpovědělo určitě ano, 14% spíše ano, 27% spíše ne, 8% určitě ne, 5% zůstalo bez odpovědi. Můžeme konstatovat, že paměťové instituce prvoplánově nenabízejí speciální vzdělávací programy zaměřené na utužení sociálních vztahů mezi žáky. K samotnému utužení v rámci edukace dochází, pokud jsou žáci nuceni aktivně tvořit ve skupinách. K utužení vztahů dochází i při samotné realizaci výjezdů.

Graf 38.: Pořádání výjezdů do PI kvůli posílení výuky průřezových témat

Velká část učitelů a učitelek vyjíždí se svými žáky do paměťových institucí kvůli posílení výuky průřezových témat. V etapě základního vzdělávání jsou vymezena tato průřezová témata:

- Osobnostní a sociální výchova
- Výchova demokratického občana
- Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech
- Multikulturní výchova
- Environmentální výchova
- Mediální výchova

Graf 39.: Zastoupení průřezových témat v edukačních programech PI

V edukačních programech pamět'ových institucí se objevují všechna průřezová témata. V odpovědích učitelů převládala osobnostní a sociální výchova. Průřezová témata **souvisejí se zaměřením pamět'ových institucí a s aktuálními výstavami a expozicemi.** Na environmentální výchovu se zaměřuje např. Národní zemědělské muzeum. Výchovu k myšlení v evropských a globálních souvislostech nalezneme např. v Národním pedagogickém muzeu a knihovně J. A. Komenského, Národním muzeu, Moravském zemském muzeu apod.

Vyučujících jsme se rovněž zeptali na klíčové motivační prvky pro žáky při návštěvě pamět'ových institucí. Konkrétněji se měli zaměřit na to, co vzbuzuje u žáků silný první dojem, když přijdou se školou do pamět'ové instituce za poznáním.

Jiné prostředí	54
Jiný systém edukace	22
Nové zážitky	33
Nové informace	6
Motivace ze strany pedagogů	7
Motivace ze strany žáka	1
Osoba edukátora	27
Bez odpovědi	1

Tab. 14.: Motivační prvky působící na žáky v PI

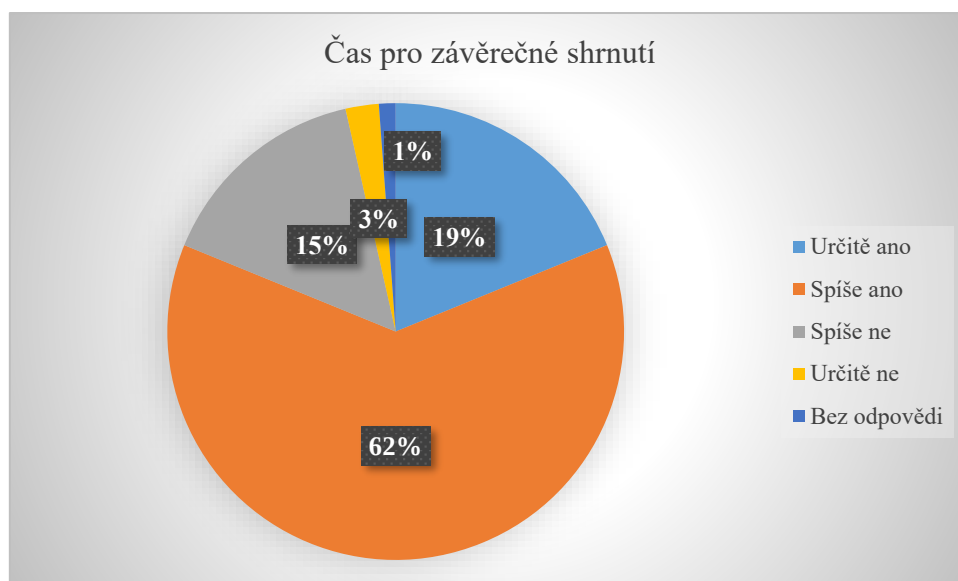
Klíčovým motivačním pro žáky při návštěvě paměťové instituce je především jiné prostředí, do kterého vstupují. Žáci obdivují architekturu budovy, vstupní prostory, výzdobu atd. Důležité jsou nové zážitky, možnost něco nového vyzkoušet, něco osahat, bádát, hledat, soutěžit. Podstatnou roli při edukaci hraje osobnost edukátora. Pokud edukátor dokáže žáky nadchnout pro věc, neodsuzuje a pracuje s nimi, odnáší si žáci pozitivní dojmy. Často dochází k „aha“ efektu a žáci si upevňují školní učivo. Naopak, pokud edukátor nedovede pracovat dobře s žáky, přenáší se to negativně na žáky i učitele.

Další otázka směřovala k tomu, co učitelé při edukaci v paměťové instituci postrádají.

Upevňování vztahů mezi dětmi, týmovou práci	1
Současný žák a jeho potřeby vzdáleny	5
Pohybové aktivity	3
Badatelská práce	4
Více interaktivity	9
Názorně-demonstrační metody	5
Zpětnou vazbu	7
Více hravých metod	3
Motivaci	3
Propojení s praxí	4
Zapojení nových médií	1
Adekvátnost vůči věku	5

Tab. 15.: Odpovědi na otázku, co učitelé postrádají v PI

Řada vyučujících nezodpověděla otázku, co postrádají při realizaci edukačních programů. Ti, kteří otázku zodpověděli (celkem 51), nejčastěji uvedli interaktivitu a zpětnou vazbu. Další výtkou bylo, že edukátoři neznají a nereflektují současného žáka a jeho potřeby. Následoval dotaz, zda edukátoři věnují při výuce žáků v paměťové instituci dostatečný čas závěrečnému shrnutí.

Graf 35.: Závěrečné shrnutí edukačního programu ze strany edukátorů

Podle většiny vyučujících v zapojených PI **edukátoři věnovali určitý čas závěrečnému shrnutí**. Čas věnovaný závěrečnému shrnutí závisí na počtu objednaných edukačních programů a na počtu edukátorů, kteří jsou v instituci zaměstnáni. Šetření mezi edukátory ukázalo, že v některých institucích je jich nedostatek a kvůli velkému zájmu o programy a jejich realizaci se potýkají s nedostatkem času na zkvalitňování programů stávajících a vymýšlení nových. Problém je i s kapacitou některých expozic a místy, kde by mohly programy v rámci konkrétní expozice probíhat.

Přes komplikace, ke kterým v rámci edukačních programů docházelo, byla většina vyučujících s náplní spokojena a s žáky se při výuce vracela k jejich obsahu. Zároveň jsme se dotázali, zda zkušenosti nasbírané při muzejní edukaci využívají vyučující ve svých předmětech a ve kterých tak činí.

Dějepis, vlastivěda	64
Výtvarná výchova	18
Zeměpis	8
Informatika	2
Fyzika	8
Český jazyk, literatura	23
Hudební výchova	6
Tělesná výchova	2
Prvouka	7
Přírodověda	35

Občanská výchova	14
Výchova ke zdraví	1
Rodinná výchova	1
Angličtina	1
Pracovní výchova	1
Matematika	2
Chemie	3
Bez odpovědi	1

Tab. 16.: Využití inspirace z edukačních programů PI ve vyučování

Učitelé využívají nabyté zkušenosti nejčastěji při výuce dějepisu a vlastivědy. Školy, které navštívily technické či zemědělské muzeum, využily výuku pro upevnění fyziky, přírodovědy či chemie. Předmět, ve kterém bylo možno využít zkušenosti z paměťových institucí, souvisí s nabízenými edukačními programy a někdy i závisí na kreativitě učitele.

Názory vyučujících na pokusné ověřování

V rámci dotazníkového šetření jsme se vyučujících zeptali na názor na projekt pokusného ověřování *Vzdělávací programy paměťových institucí do škol*. Podle jejich mínění, prvotním klíčovým a motivačním prvkem před samotným uskutečněním výjezdu je motivační činnost ze strany pedagogů – vzbudit u žáků zájem, zvědavost, motivovat je k práci a aktivitě. Sama budova, ve které se program koná, působí na děti svou majestátností. Pozitivně na ně působí její reprezentativní místnosti, výzdoba, charakter stavby a atmosféra, kterou v kladném i záporném slova smyslu utváří a dotváří samotní pracovníci paměťových institucí.

Podstatným faktorem zůstávají podmínky některých žáků, ve kterých vyrůstají. Mnohdy v sociálně znevýhodněných rodinách nezbyývají finanční prostředky na kulturní či mimoškolní aktivity. Tento **způsob výuky může alespoň částečně celou neuspokojivou rodinnou situaci sanovat** a dětem umožnit prožít pro ně nestandardní zážitky.

V rámci edukací v paměťových institucích dochází velmi vhodným způsobem k posílení sociálních vztahů mezi žáky navzájem a mezi žáky a pedagogy. Pro žáky je velmi důležité, jak na ně reagují noví lidé – v tomto případě edukátoři, ale třeba i pokladní.

Mnozí vyučující považují za **největším přínos možnost uspořádat vícedenní exkurzi do Prahy** a navštívit množství paměťových institucí v hlavním městě. Pro školy ležící mimo hlavní tratě, je velkým **handicapem časová náročnost přepravy**. Při jednodenní exkurzi je nutné využít vlak ve velmi brzkých hodinách a absolvovat návštěvu Prahy na otočku. Při této

variantě žáci a pedagogický doprovod tráví většinu času ve vlaku (cca 7 hodin), což je mnohdy příliš vysilující. **Finanční náročnost návštěvy** například Národního muzea celému problému nepomáhá. Navíc některé paměťové instituce jsou bez možnosti přespání zcela nerealizovatelné, proto jako velký přínos byla vnímána skutečnost, že finanční prostředky, které byly poskytnuty MŠMT, šlo použít na náklady spojené nejen s dopravou a vstupným do konkrétní instituce, ale i na občerstvení všech zúčastněných žáků a pedagogů. Tento fakt se velmi pozitivně promítl do celkové účasti žáků na vybraných projektech a exkurzích, neboť pro řadu zákonných zástupců je finanční zátěž těchto akcí pořádaných školou v běžném školním režimu neúměrná, mnohdy neakceptovatelná.

Při návštěvě paměťových institucí si žáci osvojují poznatky v prostředí, které je méně formálnější než škola. **V jiném prostředí snadněji nasávají informace** a lépe si je pamatují. **Dokáží se chovat úplně jinak než ve škole**, proto se prohlubují sociální vazby mezi nimi, nejen v rámci jedné třídy, ale někdy se zúčastňují průřezově žáci více tříd a sledujeme i vztahy např. mezi osmáky a deváťáky na straně jedné a třetíáky a pátáky na straně druhé – dokáží komunikovat, vzájemně si pomáhat, vytvářet smíšené skupinky. Pro některé žáky jsou školní výlety často jediná možnost, jak paměťové instituce navštívit.

Realizace projektu MŠMT se na školách setkala s velmi kladným přijetím, a to jak jednotlivými pedagogy, tak žáky i jejich zákonnými zástupci. Učitel vždy pozná žáky lépe mimo školu. Mění se také vztahy mezi žáky a učiteli.

Kromě pozitivních reakcí se setkáme i s negativním ohlasem. Někdy lektori vzdělávacího programu nebyli připraveni a neuměli pracovat s dětmi, případně průvodkyně spěchala a byla na děti protivná. Lektori zapomínali na věkové zvláštnosti žáků, zlobili se, když nechtěl nikdo před ostatními odpovídat na otázky. Negativní zkušenost měly školy se zaměstnanci institucí, kteří byli pravděpodobně již důchodci vyššího věku. Občas se chovali nervózně, a byli „protivní“.

Většina vyučujících byla projektem pokusného ověřování paměťové instituce do škol nadšena. **Stěžovali si pouze na malou nabídku institucí a na brzké vyčerpání kapacit** jednotlivých výukových programů v paměťových institucích. **Uvítali by možnost návštěvy institucí z jejich regionu**. Žáci by tak dostali příležitost blíže poznat region, ze kterého pocházejí. Vyučující vnímají **edukační programy v paměťových institucích jako důležitý a nepostradatelný prvek vzdělávání** a rádi se s dětmi do paměťových institucí vrací.

Reflexe pokusného ověřování ze strany edukátorů paměťových institucí

Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského se obrátilo s dotazníkem i na edukátory jako na důležité zprostředkovatele vzdělávacího potenciálu sbírek. Cílem šetření bylo získání informací o průběhu pokusného ověřování v jejich prostředí. Otázky byly směřovány na možnosti zajištění podmínek pro úspěšnou realizaci exkurzí škol, personální zabezpečení a na problémy, se kterými se setkali při realizaci edukačních programů v rámci projektu pokusného ověřování. Zároveň měli posoudit přístup učitele. Dotazník vyplnilo 19 edukátorů z 11 paměťových institucí.

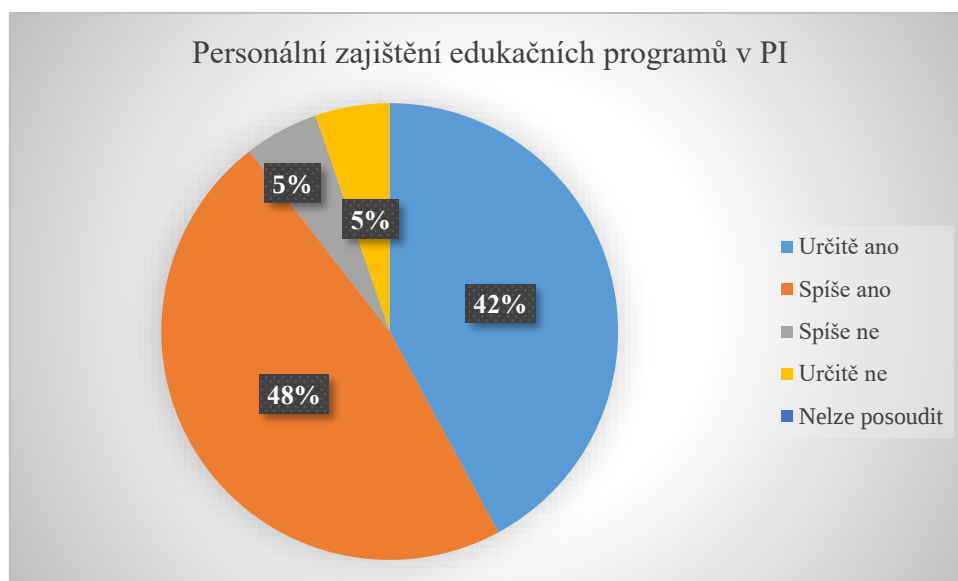
Zajištěnost edukace v paměťových institucích

Pro realizaci pokusného ověřování bylo zásadní otázkou, zda v paměťových institucích je zajištěn dostatečný počet edukátorů. Údaje pocházejí z prvního pololetí školního roku 2019/2020.

Instituce	HPP	DPP	Výpomoc kurátorů
NPMK	1	0	3
MZM	24	7	0
NZM	5	5	2
SZM	6	0	0
Památník Lidice	2	1	1
Husitské muzeum v Táboře	2	0	0
NM - Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur	1	2	0
NM - ČMH	0	3	0
NM - HB a NB	5	3-8	0
NPÚ	0	1	8
Muzeum umění Olomouc	4	0	0
Celkem	50	19	14

Tab. 17.: Systematizovaná pracovní místa edukátorů v PO

Z údajů získaných dotazníkovým šetřením vyplývá, že až na Národní památkový ústav a České muzeum hudby měla většina paměťových institucí systematizované alespoň jedno místo edukátora v kultuře. Řada PI využívá kromě edukátora na edukaci brigádníky zaměstnané na DPP, některým edukátorům vypomáhají při edukaci kurátoři sbírek. Počet potřebných edukátorů souvisí s velikostí paměťové instituce a s počtem budov. Z těchto důvodů jsme se dotázali, zda z hlediska edukátorů je edukace v jejich instituci dostatečně personálně zajištěna.

Graf 36.: Personální zajištění edukačních programů

Většina edukátorů se domnívá, že jejich PI zaměstnává dostatek edukátorů, pouze dva edukátoři zodpověděli otázku negativně. Počet edukátorů značně závisí na finančních prostředcích paměťové instituce.

Realizace edukačních programů v PI

Součástí dotazníkového šetření edukátorů byla statistika počtu odučených tříd a počtu realizovaných edukačních programů. Dotazník nevyplnily všechny pobočky Národního muzea, zároveň tato instituce nerozlišovala školy, které byly podpořeny z dotace PO.

Paměťová instituce	Počet tříd		Počet edukačních programů		Počet objektů
	1. pololetí	2. pololetí	1. pololetí	2. pololetí	
NPMK	25	4	46	4	2
MZM	129	6	22	2	9
NZM	66	6	66	6	3
SZM	29	4	29	4	3
Památník Lidice	147	6	52	6	1
Husitské muzeum v Táboře	82	2	82	2	2
NM - Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur	21	8	21	8	2
NM - ČMH	50	36	50	36	1

NM - HB a NB ³	675	62	369	62	2
Muzeum umění Olomouc	18	0	18	0	2
NPÚ	127	0	127	0	9
Národní ústav lidové kultury	25	0	21	0	2
NTM Praha	54	3	52	5	3
NTM Brno	78	1	83	1	1
Národní muzeum v přírodě - Muzeum v přírodě Vysočina	27	0	25	0	1
Celkem	1553	138	1063	136	43

Tab. 18.: Počet odučených tříd a realizovaných edukačních programů

Edukátoři v paměťových institucích, kde dotazník vyplnili, odučili celkem **1691 tříd v 1199 edukačních programech**. Porovnáme-li první a druhé pololetí je zřetelný velký propad v počtu tříd a edukací způsobený uzavřením škol a paměťových institucí kvůli zamezení šíření nové nemoci Covid-19. V některých paměťových institucích Muzeum umění Olomouc, Národní památkový ústav, Národní ústav lidové kultury a Národní muzeum v přírodě neproběhly žádné edukace podpořené z dotace PO. Většina zmíněných institucí má sezónní otevírací dobu kromě Muzea umění Olomouc. Nevýhodou tohoto muzea bylo, že žádná z podpořených škol nepocházela z Olomouce.

Problémy vzniklé při zajišťování edukačních programů

Druhý oddíl dotazníkového šetření se zaměřil na potíže, kterým edukátoři musí čelit v rámci edukačních programů. Problémy uvedené edukátory souvisely jednak s budovami, ve kterých se paměťové instituce nacházejí, jednak s pedagogy a jejich přístupem.

Stísněné prostory některých institucí neumožňují oddělení edukace a expozice. Tomuto problému čelila nejen muzea a galerie, ale i hrady a zámky, kde se staly problémem termíny edukací, které bylo nutné kombinovat s běžným návštěvnickým provozem objektů. Většina edukačních programů zde probíhá na prohlídkových trasách, kde je těžké skloubit časové a prostorové potřeby programu s dalšími prohlídkami. Žáci tak působí na návštěvníky jako rušivý element. Zároveň řada památkových objektů má nedostatečnou kapacitu toalet. U některých je problém s parkováním. Jiné objekty nemají bezbariérový přístup. V několika případech se objevil postesek na velikost skříní, do kterých si žáci ukládají osobní věci a na selhávající PC techniku.

³ V počtu tříd i edukačních programů jsou zahrnuty všechny uskutečněné edukace včetně edukací podpořených z PO.

Kromě **potíží, které jsou způsobeny památkovou povahou budov paměťových institucí**, musí edukační oddělení čelit pedagogům a jejich nárokům. Edukační oddělení se často setkávala s **neochotou pedagogů si samostatně zjišťovat informace** a provádět rezervace online. Konkrétně se jednalo o nepřiměřené požadavky na počet žáků a studentů ve skupinách, požadavek na realizaci programu mimo otevírací dobu muzea, objednávky na poslední chvíli a s tím spojené požadavky na dny, které byly již obsazeny jinými klienty.

Program výjezdů některých škol byl z pohledu edukátorů koncipován velmi náročně. Zejména odpoledne realizované programy se skupinami, které navštívily edukaci i v dopoledních hodinách, neměly potřebný vzdělávací dopad. Edukátoři museli pracovat s unavenými a nepozornými dětmi. Učitelé byli rovněž schopni navštívit s žáky během jednoho dne několik institucí za sebou. Zmíněné okolnosti měly nežádoucí dopad na kvalitu vzdělávacího procesu, jeho samotný průběh a tvůrčí a mezilidskou atmosféru ve skupině.

Edukátoři v reflexi zdůrazňovali, že je potřeba **většího plánování výuky v návaznosti na muzea a rozvrhnout návštěvy do celého roku**. Jako **negativum** pokusného ověřování vnímali **snahu pedagogů utratit co nejvíce peněz** bez ohledu na zaměření programu. Program tak postrádal potřebný dopad. Někdy učitelé sestavili věkově nesourodé skupiny dětí v rozmezí několika tříd, což vedlo k tomu, že při účasti na edukačním programu určeném pro první stupeň se starší žáci nudili a naopak.

Rovněž by měli učitelé **více motivovat žáky**, vysvětlit jim proč se do muzea jede, co jim návštěva může přinést nového. Vybalancovat extrémy „jsme na výletě, nejde o vzdělávání“ s extrémem „mlčte a dávejte pozor, jako byste poslouchali výklad ve třídě“. Podle edukátorů by pomohlo, kdyby se **pedagogové i prakticky seznámili se specifiky vzdělávání v paměťové instituci**, např. účastí na ukázkovém programu pro učitele, prostřednictvím videí se záznamy prezentovaných na webových stránkách, nebo vytvořením manuálu s informacemi pro přihlášení a lepší komunikaci mezi muzeem a školou.

Závěrem

Projekt pokusného ověřování Vzdělávací programy paměťových institucí do škol probíhal celkem tři školní roky, a to od školního roku 2017/2018 do školního roku 2019/2020. Představoval první příklad mezirezortní spolupráce Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a Ministerstva kultury. Během projektu došlo k postupnému navýšení počtu zapojených paměťových institucí z původních 10 na 22. Tímto se navýšil i počet objektů, které mohly vybrané školy navštívit. Zároveň byl navýšen počet realizujících škol

z původních 72 na 84. V posledním školním roce řešení projektu byla navíc zapojena osmiletá gymnázia, přičemž účast se týkala pouze žáků nižších tříd.

Cílem šetření bylo ověřit zájem škol o edukační programy ve spolupracujících paměťových institucích a zjistit, zda muzejní edukace posiluje výuku průřezových témat a zda dochází k rozšíření poznatkové báze žáků škol z oblasti společenskovední a přírodovědní. Pro zjištění stanovených úkolů byly vytvořeny dva typy dotazníku a formulář průběžné zprávy. Dotazník a formulář průběžné zprávy byl určen pro zúčastněné školy, druhý dotazník byl směřován na edukátory, kteří měli zhodnotit průběh edukace ve své paměťové instituci. Prostřednictvím dotazníků se podařilo získat názory na průběh edukací v paměťových institucích z obou stran – od příjemců a realizátorů edukace.

Ve třetím a posledním roce realizace 2019/2020 jsme mohli sledovat navýšení počtu vícedenních výjezdů. Oproti předchozím letům se snížil počet žáků a počet realizovaných návštěv paměťových institucí. Vyučující tento pokles zdůvodňovali pozdním posláním finančních prostředků na účet školy a malou obměnou edukačních programů. Na malou obměnu upozorňovaly zejména školy, které se pokusného ověřování zúčastnily již potřetí. Realizace PO3 ve druhém pololetí byla negativně ovlivněna celosvětovou pandemií nové virové nemoci Covid-19. Od března až do května ve snaze o zamezení šíření epidemie mezi obyvatelstvo došlo k uzavření všech typů škol i paměťových institucí, daná situace měla negativní sociální a ekonomický dopad. Většina výjezdů škol se uskutečnila v únoru či červnu. Projekt realizovalo pouze 20 škol z 64. Zbytek se soustředil na sanaci výuky. Z uvedených důvodů většina škol čerpala pouze dotaci určenou pro pověřeného pracovníka ve výši 2500,- Kč, vratka dosáhla 96% dotace. Oproti tomu v prvním pololetí se školám podařilo vyčerpat 87% dotace, vratka činila 13% a byla nejnižší za celou dobu projektu. Školám se lépe dařilo dotaci utratit především díky pořádání vícedenních výjezdů. Zároveň kvůli tomu došlo k navýšení průměrné částky utracené na žáka z 210 Kč (PO2) na 462 Kč.

Ačkoliv ve třetím běhu pokusného ověřování došlo k rozšíření počtu paměťových institucí, které mohly školy navštívit, stěžovali si vyučující na nedostatečnou kapacitu edukačních programů, která byla omezena jednak prostory, ve kterých se paměťová instituce nachází, jednak počtem kompetentních edukátorů. Na základě dotazníkového šetření bylo prokázáno, že většina učitelů výjezdy směřovala na dobu teplejšího počasí, což vedlo k **zaplněnosti edukačních programů**. Řada edukátorů byla schopna situaci řešit a pokud to bylo v silách instituce, nabízela alternativu, přesto **nemohli pokrýt zvýšenou poptávku** po edukačních programech.

Většina vyučujících vybírala edukační programy na základě jejich návaznosti na RVP a kvůli atraktivním tématům. Důležitou roli hrála i snaha pedagoga o zatraktivnění určitého tématu probíraného ve škole. Při výběru byla podstatná i dříve učiněná zkušenost s paměťovou institucí a její dobrá dostupnost. Kvůli bezpečnosti a dostupnosti **upřednostnila řada škol objednaného autobusového dopravce před veřejnou hromadnou dopravou**. Jednalo se zejména o flexibilitu a spolehlivost. Školy ležící na železničním uzlu dopravu kombinovaly podle zvolené paměťové instituce. I tyto školy často upřednostnily autobusového dopravce před veřejnou dopravou. Svoji volbu nejčastěji zdůvodňovaly nespolehlivostí národního dopravce ČD.

Bylo potvrzeno, že edukační programy paměťových institucí tvoří důležitou součástí vzdělávání a **vycházejí z rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání** a navazují na školní vzdělávací programy. Při výuce v muzeu si žáci rozšiřují znalosti ze školy a jsou obohacováni v rovině dovednostní a postojové, rovněž nabývají cenné zkušenosti. Paměťové instituce pomáhají školám vybavit žáky **klíčovými kompetencemi**. Pokusné ověřování potvrdilo, že **v edukačních programech paměťových institucí dochází k posílení výuky průřezových témat**. Bylo zjištěno, že zaměření a náplň edukačních programů odpovídá zaměření paměťové instituce. Nabídka edukačních programů odpovídá realizovaným výstavám a expozicím.

Ze získaných dat vyplývá, že paměťové instituce jsou **zařízení vhodná k výchově a kultivaci** žáků a jsou na ni dobře připraveny. Při edukaci je využíván potenciál sbírkových předmětů a způsob výuky v paměťových institucích je pro žáky dostatečně atraktivní. Podstatnou roli pro zdárný průběh edukace hraje osobnost edukátora, jeho dostatečná kvalifikace a nadšení pro věc.

Ukázalo se, že plánování výjezdů je pro učitele náročné, proto by uvítali metodickou podporu pro rozvoj spolupráce škol a paměťových institucí. O **nutnosti zlepšit informovanost** učitelů hovoří i dotazníky vyplněné edukátory. Podle jejich názorů řada učitelů nezná specifika muzejní edukace, seznámení s ní by napomohlo vzájemnému porozumění.

Při edukaci realizované v paměťových institucích učitelé nejčastěji postrádali interaktivitu a zpětnou vazbu, rovněž uváděli, že není reflektován současný žák a jeho potřeby. Podle edukátorů čas věnovaný závěrečnému shrnutí závisí na počtu objednaných edukačních programů a na počtu edukátorů, kteří jsou v instituci zaměstnáni. Šetření mezi edukátory ukázalo, že v řadě institucí je jich nedostatek a kvůli velkému zájmu o programy a jejich realizaci se potýkají s nedostatkem času. Problém je i s kapacitou některých expozic a místy, kde by mohly programy v rámci konkrétní expozice probíhat. Přes komplikace, ke kterým

v rámci edukačních programů docházelo, byla většina vyučujících s náplní spokojena a s žáky se při výuce vracela k jejich obsahu.

Dotazníkové šetření edukátorů prokázalo značnou subjektivitu odpovědí ze strany učitelů týkajících se přípravy na návštěvu paměťové instituce, kdy většina učitelů odpověděla, že se s žáky na návštěvu připravují. Dotazníky zaměřené na edukátory tuto odpověď nepotvrdily, naopak edukátoři kritizovaly nepřipravenost žáků na návštěvu. Za důležitou považují i motivaci samotného pedagoga.

Vyučující v rámci PO3 si stěžovali **na malý počet zapojených paměťových institucí** a lobovali za možnost **navštívit instituce nacházející se v jejich kraji**. Zapojení pouze 22 paměťových institucí se ukázalo jako nedostatečné a limitující.

Projekt pokusného ověřování Vzdělávací programy paměťových institucí do škol splnil své cíle. Ukázal, že školy mají velký zájem o realizaci výjezdů do paměťových institucí a o jimi nabízené edukační programy. Zároveň cílená dotace umožnila výjezd i dětem, které by bez ní nevyjely. Sanovala částečně špatné sociální podmínky, ve kterých žijí. Projekt ukázal, že je nutné **vylepšit komunikaci mezi paměťovými institucemi – školou. Školy by neměly nahlížet na paměťové instituce pouze jako na „servisní zařízení.“** Měly by je vnímat jako rovnocenné partnery.

Závěrečné zprávy PO ukazují (na základě analytických grafů a rozborů), že vzdělávací programy v muzeích a jiných paměťových institucích jsou pro školy přínosné v rámci vzdělávacího procesu. Zprávy jsou veřejně přístupné: (<https://npmk.cz/pro-skoly/pokusne-overovani>). Realizace PO1, PO2, PO3 a její závěry přesvědčivě zdůvodnily nutnost změny školského zákona, která vstoupila v účinnost k 1. 10. 2020. Na základě této změny školského zákona již nebudou tyto aktivity realizovány formou administrativně náročného pokusného ověřování, ale od roku 2021 dochází k razantnímu navýšení normativně přidělovaných ONIV (finance pro běžné výdaje) pro školy, čímž budou moci školy výdaje spojené s návštěvou paměťových institucí, tj. výdaje na dopravu při akcích v rámci vzdělávání podle příslušného rámcového vzdělávacího programu (dle § 160, odst. 1., písm. c) a d) školského zákona), zajišťovat přímo ze svého stanoveného rozpočtu přímých výdajů.

NPMK výsledky PO průběžně představovalo na seminářích, o které byl ze strany učitelů, edukátorů i ministerstev velký zájem. NPMK jako koordinátor prokázal schopnost metodicky spolupracovat s dalšími státními muzejními institucemi za účelem zlepšení nabídky vzdělávacích programů pro školy. Oblast vzdělávání v muzeích se stává čím dál tím větší prioritou.

Hlavní koordinátorka pokusného ověřování jmenovaná MŠMT:

PhDr. Markéta Pánková, ředitelka muzea, e-mail: pankova@npmk.cz

Koordinátorka třetího běhu pokusné ověřování za NPMK:

Mgr. Martina Halířová, Ph.D., e-mail halirova@npmk.cz

Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského

Valdštejnská 20, Malá Strana, 118 00 Praha 1